

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXXI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Ára: 500 Ft

2024. JÚNIUS

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös Jászkun Redemptiora utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták kiváltságaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Balatoni Farkas János felújított síremléke a kerekegyházi emlékparkban

Fotó: Marton Áron

ÍZELÍTŐ A TARTALOMBÓL

Egy császári főhadbiztos, aki megfenyegette a jászokat.

Rabatta Rudolf magyarországi tevékenysége..... 2-4. oldal

A JÁSZBERÉNYI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET TANÁRAI III. RÉSZ

Vacsek Béla emlékezete (1890–1980)..... 4-6. oldal

EMLÉKEZÉS RÉGI JÁSZBERÉNYI TANÁROKRA XLIII.

A gimnázium önképzőkörének tanárelnökei XII. 6-7. oldal

Nagykunkapitány választás Kunmadarason 8-9. oldal

Dankó Pista villája 10-11. oldal

VISSZATEKINTŐ 40 éves a Dósa Honismereti Szakkör ... 12-13. oldal

Jászkapitányi bál Jászdózsán 14. Oldal

Pálinkák vetélkedése Jászberényben.....15. Oldal

JÁSZ ALKOTÓK

Molnár János grafikus és festőművész..... 16-17. Oldal

Egy tehetséges néptanító

Németh László pályafutása 18-19. Oldal

Redemptios Emlékpark avatása

Berekfürdőn19-20. oldal

A Jászkun Redemptiora emlékeztek Jászberényben21-22.oldal

A Jászkunság hagyományörzéséért

díjat kapták 2024-ben..... 23-24. oldal

KÖNYVISMERTETŐ

Subadoktor 24-26. oldal

Jászkun Emléknep Szolnokon..... 26-27. oldal

Emlékünnepség balatoni-Farkas János tiszteletére 27-28. oldal

Jászok a Felső-Kiskunsági homokon

A községalapító nemes balatoni Farkas János élete..... 28-30. oldal

Verselő jászok és kunok

Kondor Károly Valentin: Balatoni Farkas János 30. oldal

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Tisza-szabályozás előtti földrajzi

nevei az 1860 előtt készült kéziratok térképek névanyaga alapján

XV. rész31. oldal

Gróf Apponyi Albert

emléktáblájának avatása Jászberényben 32. oldal

Egy császári főhadbiztos, aki megfenyegette a jászokat.

Rabatta Rudolf magyarországi tevékenysége

Talán kijelenthetjük, ezzel a fenyegetéssel kezdődött a jász-kunok évszázados szabadságjogainak megsértése a 17. század végén. Rabatta Rudolf gróf – neve csak így magyaros írásmódban – császári főhadbiztos fenyegetése Jászberény mezővárosa, és a hozzá tartozó jászkun települések ellen – amelyek korábban Thököly Imre védnöksége alatt álltak – előre vetítette, hogy a Habsburg császárság nem nézi jó szemmel a szabad státussal rendelkező Jászkun kerületet.

Rabatta Rudolf gróf korabeli ábrázolása

A fenyegető levelet 1687. május 28-án intézte Jászberény mezővárosához és a hozzá tartozó jász-kun falvakhoz. Rabatta „a vezérhadbiztosi hivatal” nevében semmisnek akarta nyilvánítani a jászok kiváltságjogait és a nádori védlevelet. A gyarmatosítók hódító fölényével le akarta igázni a jász-kun mezővárosok és a falvak népét. Idézzünk a fenyegető leveléből, amelyet először Blénessy János: *Jászberény természeti viszonyai és élete* c. munkájában publikált: *„Jászberény falu és minden más ugyanazon zászló alá tartozó falvak ... végső kegyvesztettek szigorúan megbüntessenek, üldöztesse nek. Azt alattvalóknak önhatmúlág pénzadók, nagy- és aprómarhák, kocsi, gabona, bor és sör minden más erőszakkal is elvehetők. Engedetlenségtől elmaradhatatlan szigorú büntetés*

óvja maga, minden egyes alattvaló!”

Mit jelentett ez a megfélemlítés a jászok számára?

Azzal, hogy Budát felszabadították a török uralom alól, és Buda váráról végleg letűnt a félhold, egy újabb győtrődés kezdődött, amelyet úgy emlegettek, hogy ez volt a német zsoldos katonák „vasvesszeje”. A török elleni háborúk nagyon sokba kerültek a Habsburg uralkodóknak, a kiürült kincstár pótlására a császári kamara javaslatai között szerepelt a Jász-Kun kerület eladása. A jászkun lakosság „testületileg élvezett nemessége”, a szabad nemesi közjogi jogállás nimbusza már ekkor inogott, egész pontosan 15 évvel később meg is történt a tragédia, amikor is a Habsburgok eladták a Jász-Kun Kerületet a Német Lovagrendnek.

Rabatta gróf fenyegetésének már volt egy korábbi előzménye, mégpedig nem is akárkiktől, hanem a hírhedt Antonio Caraffa-tól – akkor a felső-magyarországi császári hadsereg parancsnoka volt –, aki már 1683. október 14-én Rimaszombatból vérfagyasztó kiáltvánnyal fordult a Heves megyei hatóságokhoz a jász-kunok leigázását illetően. A megye ellenőrzése alá akarta helyezni a jász-kun települések szolgáltatásait. *„Ha nem engedelmeskednek, marhájukat elhajtják, ingóságaitak prédára hánnyák, lakhelyeiket feldűlják, felégetik, a lakosokat kardra hánnyák, még a csöcsömőknek sem kegyelmeznek, elanynyira, hogy emléközetik sem lészen ez világon”.* Idézet Caraffa 1683. október 14-én, Rimaszombaton kelt kiáltványából, amelyet Heves megyéhez intézett a jász-kunok „manu militari” (erőszakkal) történő adóztatására.

Mi volt a fő célja a két hírhedt gróf Rabatta és Caraffa fenyegető leveleinek?

Röviden és egyszerűen úgy válaszolhatunk, hogy pénzt akartak szerezni az itt tartózkodó idegen, zsoldos katonák elszállásolására és zsoldjainak biztosításához. Abban az időben a katonák és lovak ellátása igen nagy terhet jelentett a helyi lakosság számára. Caraffáék követelése

se „napi 2000 orális porció fejében napi 3 garas, 2000 lóporció fejében pedig napi 2 garas. A megye részéről követeket küldtek, hogy a követeléseket enyhítsék”. Caraffával tárgyaló megyei követek a következő személyek voltak: Ráday Gáspár Pest vármegye helyettes alispánja, Csemiczky Gáspár jegyző, Darvas János, Gyürki István, Mocsáry Balázs szolgabírók és Egri Márton, kik ezért Nógrád és Heves megye küldötteivel együtt megfelelő díjazásban részesültek. Caraffának a „tiszteletdíj”-ként két egyforma színű vad csikót küldtek.

Kis József történész a Századok történelmi folyóirat 1970. évi 3. számában részletesen tárgyalta a fenyegető gazdasági követeléseket. Ebből idézzünk: *„Heves és Külső-Szolnok megye számára végpusztulással fenyegető parancs nyomán kivetette a jász-kun községekre eső pénz- és természetes követeléseket: Jászárokszállás, Jászberény, Jászmihálytelke (Jásztelek), Jászladány, Jászfelsőszentgyörgy, Jászdózsa, Jászájkóhalma, Jászapáti és Jászfényszaru helységek megmaradt lakóira 4410 poltúra (1 poltúra = 2,5 dénárt érő váltópénz), 81 kg abrak, 27 szekér széna, 12 szekér szalma mennyiséget vetettek ki hetenként. E szolgáltatást ígás robotban, fuvarban Losoncra és Gácsra kellett szállítani. A Jászságot tehát már ettől az időtől Heves és Külső-Szolnok megye adóztatta, s e jogához következetesen ragaszkodott. A kunokat pedig ugyanakkor a Pest-megyei hatóságok, valamint a szegedi véghelyek parancsnokai adóztatták később.”*

A jász-kunok először az ország nádorához fordultak a kegyetlen és szokatlanul terhes adóztatás miatt. Eszterházy Pál nádori funkciója mellett, egyidőben Pest-Pilis-Solt vármegye főispánja is volt, és ezért a tevékenységért a jász-kunoktól jelentős juttatást, azaz évi 3000 aranyat kapott, amely közel 12000 rhénesi forintnak felelt meg. A nádor, akinek tisztségébe tartozott a koronajavak védelme, a jászok és kunok legfőbb bírója is volt, 1681-től ő nevezte ki a jász-kun főkapitányokat. 1682. június 5-én Pest vármegye törvényszékén kihirdették Eszterházy nádor oltalomlevelét, amelyben kinyilvánította, hogy a jász és kunsági falvak lakosait a vármegyék felé való adófizetés alól felmentik. Ekkor még úgy vélték, hogy Eszterházy nádor főkapitányi hivatala és tekintélye továbbra is tar-

tós biztosítékot nyújthat a hajdani kiváltságok megőrzésére és helyreállítására. *„Ez az oltalomlevelével szolgált alapul ahhoz, hogy a jászok és kunok Heves és Pest vármegyéktől elszakadva önálló politikai hatósággá alakuljanak. A vármegyei tiltakozások hatására 1696-ban a pozsonyi nádori tanácskozáson elrendelték a nádori porták újbóli összeírását, a jászok és kunok külön adózó kerületté alakítását”.* Ha nem is ennek közvetlen hatására, de 1699-ben Pentz egri kamarai prefektus kapta a megbízást a Jász-kunság népességének és javainak átfogó számbavételére. Ennek a munkának lett az eredménye a sokak által jól ismert *„Pentz féle összeírás”.*

De ki is volt ez a jász-kunokat fenyegető Rabatta gróf?

Visszatérve a jászokat és kunokat fenyegető grófhhoz, mielőtt magyarországi tevékenységét rögtön negatívan elítélnénk, nézzük meg kicsit részletesebben történelmi tettei alapján ki is volt ez az ember. Hogyan került Magyarországra és mik voltak a legfőbb ténykedései.

Neve hivatalosan Rudolf von Rabatta zu Dornberg, egy alsó-stájerországi születésű nemesember volt. A születési időpontjáról és helyéről nincs pontos adatunk. A Wikipédia internetes lexikon 1640 körül adja meg a születési időpontját, egy másik német forrás szerint 1634 májusában született. Családjá az alsó-stájerországi Dornbergből származott, amely akkor a Német Birodalom része volt. A település mai neve *Tmouška Vas*, Szlovénia északkeleti régiójában található. Ifjúságáról nem találunk komoly írásbeli forrást. Azt viszont tudjuk, hogy 1669-ben már ezredesként szolgált a Habsburgok hadseregében. 1682-ben vezényelték a királyi Magyarország területére, és az volt a feladata, hogy egy császári hadtesttel mentse fel Thököly Imre kuruc serege által ostromlott Kassát. Miután 1683-ban az Oszmán Birodalom sikertelenül próbálta elfoglalni Bécs városát, a Habsburg Birodalom – a római pápa által létrehozott Szent Liga szövetségben következő célja Buda visszafoglalása volt. I. Lipót osztrák császár a törökök kiűzésének előkészületeiben, Rabatta Rudolf lovassági tábornokot sürgősen Buda alá rendelte.

Rabatta mellszobra az alsó-ausztriai Heldenbergben

Mint minden komoly katonaember, ő is elkészített egy jelentést, amely igen tragikus képet festett a Buda ostromára készülő fősereg helyzetéről. Buda töröktől való visszafoglalásában, és annak előkészítésében rendkívüli eredményes feladatot végzett. Buda első sikertelen ostrománál csődöt mondott az élelmezés utánpótlásának a biztosítása. Az új vezérhadbiztostól gróf Ernst Rüdiger von Starhemberg tábornagtól ezt kapta fő feladatnak, és ezt nagyszerűen és kitűnően megszervezte. Rabatta Rudolf hadbiztos mai szóhasználatl nagyon profi módon szervezte meg a hadsereg logisztikai ellátását és utánpótlását. Minden hadba vonuló seregnek élelemmel való megfelelő ellátása, ennek a megszervezése az ókortól napjainkig kulcskérdésnek számított, és számít ma is. Ennek sikeres megszervezése nélkül semmilyen hadicselekmény nem lehet eredményes.

Buda töröktől való visszafoglalásának előkészítése során a gróf irányításával feltöltötték szükséges készlettel – főleg élelemmel – a közeli várakat. Arra is nagy gondot fordított, hogy szerződött a debreceni kupecsekkel – a folyamatos utánpótlásra is gondolva – hogy az Alföldről elég marhát hajtsanak Győrbe. Buda visszafoglalásában Győr városa fontos szerephez jutott. Itt volt az élelmezés középpontja. A gróf kétévi munkával feltöltötte a bécsi, győri és

komáromi raktárakat.

Nemcsak a visszafoglaló csapatok élelemmel való megfelelő ellátása volt a fő feladata, hanem a nehéz-tüzérség és a hozzá szükséges nagy mennyiségű lőszer biztosítása is az általa vezetett hadi logisztikai szervezet feladata volt.

Eredményes előkészítő munkáját 1686. június 28-án nagy pompával ünnepelték. A hadbiztos uszályokon érkezett, és az ostromhoz nehéz-tüzérséget és hatalmas mennyiségű löszert hozott magával.

Olyan sikeres logisztikai munkát végzett, hogy a 16–17. századi Habsburg Monarchia és a Magyar Királyság történetével foglalkozó kutatók ettől az időszaktól kezdték behatóan tanulmányozni a császári-királyi hadsereg logisztikai szervezetét, valamint a hadsereg és a gazdaság egymásra gyakorolt kölcsönhatását. De Budavár ostromában személyesen is részt vett, ő volt Lotaringiai Károly egyik legkitűnőbb segítőtársa.

Európa megkönnyebbüléssel vette tudomásul Buda visszafoglalását a töröktől, amely 1686. szeptember 2-án megtörtént.

Ebben a tanulmányban Budavár visszafoglalását, mint a magyar történelem nagyon pozitív eseményét részletesen nem elemezzük. Elsősorban a sikeres visszafoglalás után az itt maradt osztrák császári haderő egyértelműen negatív történelmi szerepéről, országpusztító tevékenységéről beszélünk. Fogalmazunk még egyértelműbben, olyan mérvű pusztítást végeztek a magyar államban, amelynek következtében a magyar történelemben egyértelműen a negatív szerepük vált meghatározóvá.

Rabatta tábornagyot 1687. május 25-én Buda katonai kormányzójává, később Horvátország katonai kormányzójává nevezték ki, azonban 1688-ban (vagy 1689-ben) Pozsonyban váratlanul elhunyt. I. Lipót császár a helyébe, teljes felhatalmazással gróf Caraffát állította, aki 1688 és 1690 között töltötte be a kormányzóí pozíciót.

Nála hírhedtebb zsoldosvezért nem ismerünk az egész magyar történelemben. Szégyenteljes ország- és emberpusztító cselekedetei meghatározták a Habsburgok akkori magyarellenes politikáját.

Csak érdekességképpen említem, hogy Rabatta császári főhadbiztos

tábornok hagyatékában fennmaradt egy neves ház helyszínrajza a budai Várnegyedben.

Ez a ház a mai I. ker. Fortuna utca 14. számú ház, amely a budai várnegyed egyik értékes műemlék épülete. Több mint százhusz évig, egészen 1944-ig több generáción át híres pékműhely működött benne. 1982-től napjainkig itt üzemel a híres és elegáns Pierrot étterem, mint Budapest első privát kávéháza. Az évek során számos magyar és külföldi hírességek rendszeres kiemelt találkozó helye volt.

Metykó Béla helytörténeti kutató

Források:

A Jászkunság 1699-ben. A Pentz-féle összeírás. (szerk. Szakáll Aurél), Budapest-Jászberény-Karcag- Kiskunfélegyháza-Kiskunhalas 2017.

Bagi Zoltán Péter: Egy példa az újkori hadviselés nehézségeire. A főlélmester és a kenyérmester feladatai a tizenöt éves háború időszakában (1593–1606)

Bánkiné Molnár Erzsébet: Jászok és kunok a magyar történelemben (Forrás: www.vjrk.hu/carus/honisme/ho010325.htm)

Galántay Ervin: Buda ostroma, 1686 – spanyol szemmel. Web forrás: http://www.budaeliberrata.hu/hadtortenelem_buda_02.htm Utolsó letöltés:2014. február 07

Kiss József: A jászkun parasztság harca az örökös jobbágytság rendszerének kiterjesztése ellen Szederkényi Nándor: Heves vármegye története, Eger, Érseki Líceumi könyvnyomda, 1891

MNL Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltára, Jászberény város levéltára. 16t3. Hivatalos Tudósítások 1. cs. 49. sz. Caraffa 1683. okt. 14-én, Rimaszombaton kelt kiáltványa Heves megyéhez a jászkunok adóztatására.

MNL Pest Megyei Levéltára, Jegyzőkönyvek, 1683.12.15 In: Borosy András: Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1638–1711 III. 1681–1697.

Rudolf Rabatta császári főhadbiztos tábornok hagyatéka. Bécs, Hadilevéltár (azelőtt K.u.K Haus-, Hof- und Staatsarchiv) Hung. Fase. 73/11. No. 25. 1687.

A JÁSZBERÉNYI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET TANÁRAI

III. rész

Vacsek Béla emlékezete (1890–1980)

Tanítóképzői oktató, gazdatiszt, főiskolai gazdasági igazgató

1890. február 27-én Cekeházán (ma Abaújszántó) született. Apja, Vacsek Adolf (1845–1928) kertész, anyja, Szlovenszky Emília (1847–1939), aki a családi hátteret biztosította. A most Csehországhoz tartozó Nymburk (an der Elbe) településről költöztek Magyarország területére, és 1910-ben honosítást kaptak. Négy gyermekük volt: Emília, Adolf (MÁV tisztviselő), Béla és Ágoston. (polgári iskolai tanár, igazgató).

Wacsek Béla

Adolf és Ágoston Veszlényire magyarosították a nevüket, mert köztisztviselői állásuk megkövetelte azt.

1896 és 1906 között elemi- és polgári iskoláit az Abonyi Állami Polgári Fiúiskolában végezte. Ezután Budapesten, a Magyar Királyi Állami Polgári Tanítóképző Intézetnél folytatta tanulmányait, ahol 1912-ben megszerezte felső nép- és polgáriszkolai tanítói oklevelét. Szakterületei a növénytan, a kémia, az ásványtan és a fizika voltak. Ugyanebben az évben énektanítói oklevelet is szerzett, mikor is hegedülni is tanult. 1915-től 1918-ig Sárospatakon tanított a Református Tanítóképző Intézetben. 1918 és 1919 között a Stubbyafürdői Állami Tanítóképző Intézet oktatója volt. 1919 szeptemberétől a Jászberényi Állami Népiskolai Tanítóképző Intézet-

hez szerződött, ahol mennyiségtant, fizikát, testtant és lélektant oktatott. Ebben az időben a jászberényi tanítóképző épülete még csak tervben volt. Az intézet a Kossuth Úti Általános Iskola épületében kezdte meg az oktatást. Vacsek Bélának nagy szerep jutott az induló tanítóképző berendezésében. Kapcsolata folytán Stubbyafürdőről is érkeztek használt bútorok. A Tanácsköztársaság ideje alatt az akkori kormány nézeteivel szimpatizált, mivel ateista volt, és úgy látta, hogy az oktatást haladó szellemben kell folytatni. Ezért 1921-ben elbocsájtották. 1922-ben a fegyelmiye miatt Jászberényben új tárgyalást írtak ki, amely csakegysikertelen próbálkozásmaradt. Időközben családot alapított, először szülei közelében – Abonyban – a gróf Szapáry birtokon (gr. Szapáry Lászlónál, később annak László fiánál) uradalmi- majd gazdatiszti feladatot vállalt. Szapáry László apja – gróf Szapáry Frigyes (1869–1935) – diplomata, nagykövet, nagybirtokos volt, akinek felesége (az osztrák Windisch Gráz Mária 1878–1818) korán elhunyt, így a gazdasági teendők mellett megbízta Vacsek Bélát a gyermekei nevelésével is. Szapáry László pedig apja halála után lett Vacsek Béla munkaadója. Szapáry Lászlóról még azt kell tudni, hogy csapdalövészként 3 olimpián vett részt Helsinkiben, Rómában és Tokióban. A római 10. helyezés volt a legjobb eredménye. A második világháború alatt Magyarországról Ausztriába menekült, majd osztrák állampolgárságot kapott.

Wacsek Béla 1928-ban Budapesten egy rövid, „számtartási”(mai kifejezéssel számviteli) tanfolyamon vett részt, amit az akkori és későbbi munkájánál jól tudott hasznosítani. 1939-ben az idős gróf halála után a gyerekei gyámja lett, és felelősséget vállalt nevelésükben, életük alakulásában. 1945-ben a fiatal Szapáry gróf (1910–1998) Ausztriába, az édesanyja birtokára költözött, és hívta Vacsek Bélát is, hogy hagyja el az országot. De ők maradtak azzal az elgondolással, hogy majd

lesz valahogy, és nem szabad feladni. Az oroszok bejövetele után a Szapáry birtokról – minden megokolás nélkül – munkatáborba száműzték, ahonnan három hónap után, ugyancsak megokolás nélkül szabadon engedték, és a volt házukból is, ami a grófi birtok közelében volt, kitették őket. Az akkori vagyona pedig a pénzleértékelés miatt gyakorlatilag megsemmisült. Így aztán 1946 tavaszán – a jászsági Bartalokhoz fűződő családi kötődése miatt – visszatért Jászberénybe, a Tanítóképző Intézetbe, ahol újra tanári megbízást kapott, és amellet az intézmény gazdasági feladatainak szervezését is ráruházták. Erről így írnak az intézet évkönyvében: *„Új tanárokról volt tehát szükség. 1946 tavaszán tért vissza az intézetbe Vacsek Béla, aki az iskolának már 1919-ben az első tanárai között szerepelt, de mert politikai, vallási hitvallását bátran ki merte nyilvánítani, a Tanácsköztársaság leverése után elbocsátották állásából. Nagy lendülettel fogott újra a 27 évvel előbb abbahagyott nevelő-oktató munkájához, s főleg gazdasági szervezés területén köszönhetett neki sokat az intézet az inflációs világ nehéz időszakában.”* Nem voltak könnyű idők ezek, hiszen nagy szükség volt olyan emberekre, akik felsőbb utasítás hiányában cselekvőképesek maradtak az új társadalmi rendszerben. Ilyen volt Vacsek Béla is. Például kb. 160 tanyai tanító részvételével egy 3 hetes tanfolyam tematikáját tervezte meg Tóth Gyula tanárral együtt, amit ő állított össze. Azon kívül iskolán kívüli, népművelésre felkészítő tanfolyamokat szerveztek. Gazdasági igazgatóként feladata volt a diákság élelmezése. Így a tanítóképző kertjeit konyhaövényekkel ültette be, amit a diákság is – gyakorlati órák keretében – szorgalmasan gondozott. Így nem mindezt kellett a piacról beszerezniük. 1948-49 között a jászberényi tanítóképzőben megbízott igazgatóként működött. 1950-től 1967-ig pedig – Andrássy Béla igazgató mellett – az intézmény gazdasági és élelmezési igazgatójaként dolgozott.

Egyéb személyével kapcsolatos hírek a neten:

Nemzeti Újság, 1931. augusztus (13. évf., 173–196. sz.): Egy revolvers lövészversenyen vett részt Taksonyban, ahol a 3. díjat kapta.

1933-ban nyugalmazott tanárként Abonyban, a testnevelési tanácsban (szak)felügyelőként szerepelt. Barátai muzsikus-gazdának hívták, mert jól játszott mélyhegedűn és előfordult, hogy bizonyos alkalomkor a nagyközönség előtt is fellépett

Családi háttere:

1925-ben megnősült. Felesége, a neves, jászberényi, újszászi-szakálósi Bartal család egyik lánya, Piroska, (1899–1942), akit túl fiatalon tragikus körülmények miatt elveszített. Fia, Emil 1926-ban született. Lánya, Éva (1929–2024) Szolnokon született, aki 1949-ben a jászberényi tanítóképzőben végzett. Apjuk nem nősült újra. Egy ideig sógornője, Bartal Lydia gondoskodott róla és gyerekeiről, majd egyetlen unokájáról, Hegedüs Gáborról is, mert lánya, (akkor Hegedűsné, Vacsek Éva) 1956 után elhagyta az országot, és Svájcban telepedett le. Éva fia, Gábor csak 6 éves korában követhette anyját a Vörös Kereszt közvetítésével Svájcba.

Vacsek Béla 1977-ben Budapestre költözött, a nyugdíjas Pedagógusok otthonába. 1980. március 3-án hunyt el. Családja vallásos ceremóniával búcsúztatta, mivel a lánya szerint „ekkor ebbe már nem volt beleszólása”. Érdekes, hogy szobája falán mindig ott függött egy Krisztus kép, ami gyermekeinek is azt sugallta, hogy inkább kétkedő volt, mintsem ateista, hiszen ő is vallásos családból származott. Nyughelye a jászberényi Szent Imre temetőben a Bartal kriptában található.

Diákjai tisztelték, szerették. Gyakran meghívták a tanítóképzői osztálytalálkozóikra, amelyeken sokáig szívesen részt vett. Szeretett osztályának a 30 éves találkozójára 1979-ben már gyengélkedése miatt nem tudott elmenni, bár teljes szellemi frissességnek örvendett. Volt diákjai néha még az otthonban is meglátogatták, mikor is többször felidézte tanártársait, kedves diákjait, főleg az 1949-es osztályt, akik nem riadtak vissza az ún. *„hőskor”* (a háború utáni idők) nehézségeitől, akik mind a munkában, mind a kulturális életben, és még a tanulásban is helyt álltak (pedig jegyzet alig állt rendelkezésükre), de Béla bácsi szerint is alaposabb tudással és több szeretettel tarsolyukban léptek ki az intézet kapuján. Ezeket a gondolatokat egy

diákja által közvetítette a találkozókn megjelentek felé, és azt üzenete nekik, hogy nagy szeretettel gondol mindenkire, és még hozzátette, hogy *„mindig szívvel, lélekkel és odaadással tegyék, amivel foglalkoztok, vagy csináltok.”* Ezeket a sorokat egy volt diákja, Répassy Éva jegyezte és olvasta fel azon a régi találkozón. A továbbiakban is, az élete végéig a féltő apa szeretetével kísérte diákjainak sorsát.

Ifj. Szapáry László gróffal sokáig levelező kapcsolatban maradt, mikor is jókívánságokat küldtek, vagy kölcsönösen beszámoltak egymásnak családjairól. A Bartalok által nekem is rokon Vacsek Béla bácsi egy kedves, segítőkész, mélyhangú, jó humorú emberként maradt meg az emlékezetemben, akit nap, mint nap, mint leánygimnazista láttam, mikor az 50-es évek végén két évet a tanítóképzőben töltöttem. (Mert átmenetileg ott voltunk elhelyezve, míg iskolánk fel nem épült). Előfordult, hogy keresztszüleimnél találkoztam vele, mikor is éjszakába nyúló kártyázást rendeztek. Ilyenkor az egyik viccet a másik után mesélte, szinte ki se fogyott belőle. Később, mikor már nem élt, Éva lánya a svájci férjével, Arrigoni Carlóval és fiukkal, Gáborral, ha hazalátogattak, hozzánk is beugrottak egy-két napra, nosztalgiazni és ápolni a régi családi összetartozást.

Őrizze ez az írás az emléküket, mert időközben már sem Vacsek Éva, de egyetlen fia, Gábor sincs már közöttünk. Csak második férje, Arrigoni Carlo él még, aki a Vacsek család hivatalos papírjaiba bepillantást engedett.

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató

Források

A jászberényi Tanítóképző Intézet Évkönyve 1968–1971
Állami Népiskolai Tanítóképző Intézet, Jászberény, 1918 | Arcanum Digitális Tudománytár
Állami Polgári Fiú és Leányiskola, Abony, 1907 | Arcanum Digitális Tudománytár
Félegyházi Közöny, 1908 (7. évf. 1–52. sz.) | Arcanum Digitális Tudománytár
Magyar Királyi Állami Polgári Tanítóképző-intézet, Budapest, 1913 | Arcanum Digitális Tudománytár
Nemzeti Újság, 1931. augusztus (13. évf. 173–196. sz.) | Arcanum Digitális Tudománytár
Református Tanítóképző Intézet, Sárospatak,

EMLÉKEZÉS RÉGI JÁSZBERÉNYI TANÁROKRA XLIII. A gimnázium önképzőköreinek tanárelnökei XII.

Az önképzőkör tanáira való emlékezés befejezőrészéhez érkeztem. Segítő anyagaim a gimnázium utolsó évkönyvei, melyekből kiderült, hogy az 1948/49-es tanévben már újfajta közösségek alakultak az iskolákban. Majd az évkönyvek összeállítása is megszűnt, az utolsó évkönyv, ami kezembe került, az 1948/49-es tanévről számolt be.

Ebben az írásban három magyar szakos tanár eltérő időtartamú, az önképzőkört segítő tevékenységéről írok.
Dr. Varga Imre az 1939/40, az 1941/42 és az 1943/44-es tanévekben, *Andrási Béla* az 1946/47-es tanévben, *Molnár László* az 1947/48-as tanévben kapta a tanárelnöki feladatot. Az 1944/45-ös és az 1945/46-os tanévben nem működött az önképzőkör, a világháborúban és az utáni években más volt a prioritás.

Csaknem minden iskolai ünnepély, műsoros előadás megszervezése a korábbi évekhez hasonlóan az ifjúsági önképzőkör feladata volt. Október 6-án, az aradi vértanúk emléknapján és március 15-én az 1848-as hősökre való emlékezés napján mindig tiszteletteljes, megható ünnepélyeket szerveztek.

Dr. Varga Imre (1912–2007) magyar-francia szakos tanár életútjáról, munkásságáról a 2020. júniusi Redemptioban már megjelent írásom. Most csak az önképzőköri vezetőtanári tevékenységével foglalkozom. 1939/40-ben a célkitűzés „*Széchenyi István gróf munkásságának alapos*

Dr. Varga Imre 1940-es tablóképe

megismerése és a magyar táj- és népismeret szolgálata volt. Minden gyűlésen hangzott el ilyen tárgyú előadás. Minden gyűlés elején népdalokat tanultak az Önképzőkör tagjai. Megindult a magyar táj- és népismeret szolgálatában a gyűjtő munka is, ebben érdeklődéssel vettek részt a kör tagjai, de a III. és IV. o. tanulói is”. A fentiek mellett 1940. március 8-án Mátyás király emlékünnepséget tartottak. „A tanulók buzgón látogatták az Önképzőkör kebelén belül működő olvasó-, sakk- és fényképezőkört”.

A következő, 1941/42-es tanévben az volt a célja a körnek, „*hogy ítéletalkotásra, állásfoglalásra neveljen, bővítse és rendszerezze a tanulók tudását és tanítás közben gyönyörködtessen. Mind a három cél gazdag eredményt hozott”. Ebben a tanévben is nagyszámú közönség előtt szépen sikerült díszgyűléssel emlékeztek gróf Széchenyi Istvánra, a leghívebb és a legnagyobb magyarra. Az Önképzőkör Táj- és Népkutató Szakosztálya folytatta gyűjtő munkáját, és irányította a tagokat a magyar föld és a magyar nép megismerésében. Varga tanár úr tanárelnöki harmadik tanévében, 1943/44-ben, a kör tagjainak szabadideje csökkent, a háborús érdeklődés nőtt, a tanév megrövidült, ezek nem kedveztek a munkának. Az elhangzott rövid, de velős előadások azonban gyarapították a diákok ismereteit. Megemlékeztek a finnugor rokonságról, más alkalommal pedig a takarékoság fontosságáról. Változatlanul tanultak eredeti népdalokat, megismerkedtek egy-két kortárs költő költészetével, és foglalkoztak a külföldön élő magyarság életkörülményeivel. A világban zajló emberpróbáló, em-*

beréleteket követelő történések ellenére a tanárelnök vezetésével gazdag, hasznos programot teljesítettek az önképzőkör tagjai. Annak ellenére, hogy nem volt kötelező az üléseken való részvétel, a diákok nagy számban és nagy érdeklődéssel vettek részt.

Az 1946/47-es tanévben **Andrási Béla (1915–1992)** magyar-német-pedagógia szakos tanár lett az önképzőkör tanárvezetője.

Andrási Béla, a fiatal tanár

Tanár úrról is készítettem emlékező írást, ami a Redemptio című újság 2021. júniusi számában jelent meg. Így most csak az önképzőköri tevékenységét idézem fel.

Az 1946. szeptember 20-án megalakuló önképzőkör egyik fő feladata volt „*azon írók és költők munkásságának beható ismertetése, kiknek eszméi mai demokratikus állami és társadalmi berendezkedésünk eleven tényezői. Különös gondot fordítottunk napjaink irodalmára, elsősorban a népi írókra, akik közül a jelentősebbekkel külön előadásban foglalkoztunk. Minden rendes ülésünkön szerepelt könyvismertetés is. A modern természet- és gazdaságtudomány egyes problémáiról is hangzottal el előadások, ill. felolvasások*” – olvasható az évkönyvben

1947. február 15-én farsangi műsoros estet tartottak, a város közönségének osztatlan elismerését váltották ki. Az erkölcsi siker mellett a kör a tiszta bevételből mintegy 4000 forinttal járulhatott hozzá az intézet újjáépítéséhez. Május 3-án pedig önképzőköri nyilvános gyűlésen „Szabadságharcaink irodalmunk tükrében” cím-

mel irodalmi délutánra került sor. Az évkönyvben olvashatók a kitűzött pályatételek és a jutalmat kapott nyertesek neve. A következő pályatételeket dolgozhatták ki a diákok:

1. *A magyar paraszt alakja irodalmunkban*
2. *A magyar parasztság története 1848-tól napjainkig*
3. *A szerves vegyületek szerepe az ember életében*
4. *Fényelektromos hatás, távolbalítás*
5. *Ciceró erényei és hibái*
6. *Városunk sportjának múltja és jelene*
7. *Helyi vonatkozású művészi rajz készítése*

Az első helyezettek díja 50 forint, a második helyezetteké 20 forint volt. A díjazott diákok között csak egy V. és egy VI. osztályos van. A többiek VII. vagy VIII. osztályosok voltak. Az iskola ifjúsági könyvtárának 80%-a elpusztult a háborúban. A könyvtári állomány alapját az önképzőkör 1.500 Ft értékű bevásárlásából hozták létre.

A következő tanév, az 1947/48-as tanév évkönyvében még találtam beszámolót az önképzőkör tevékenységéről. Ebben az utolsó önképzőköri évben **Molnár László** magyar latin szakos tanár látta el a vezető tanári feladatot. Molnár László 1940. augusztus elsejétől volt az iskola tanára, akkor már 24 éve tanított. Osztályfőnök lett, sőt a következő tanévtől igazgatóhelyettesi feladatot

Molnár László tanár 1943-as tablóképe

is ellátott, az ügykezelésben segédkezett. Ezen kívül szállásfelügyelő is volt. Iskolai leventeparancsnok, vezető főtiszt volt, és irányításával működött a leventecsapat.

A leventecsapat a magyar királyi 2. honvéd kiegészítő kerületi levente parancsnokság alá tartozott. Az iskola légoltalmi parancsnoka volt tartalékos tüzerhadnagyként. Az önképzőköri munkát 1947. október 20-án kezdték el. „*Az ifjúsági önképzőkör ülései ebben az évben a centenáriumi év szellemében zajlottak. Az üléseken elhangzott előadások elsősorban azoknak a költőknek,*

A tanári kar csoportképe 1948 körül. Az írásban szereplő három tanár is látható a képen

íróknak, államférfiaknak munkásságát ismertettük, akiknek működése összefüggésben áll a centenárium évével. Ezen kívül a mai, népi írók működéséről, továbbá gazdasági, társadalmi kérdésekről is hangzottak el előadások, ill. felolvasások.(...) Egy ülésünkön ismertettük a három éves tervet, külön ülést szenteltünk a száz évvel ezelőtt megjelent Toldival kapcsolatban, Arany János emlékének” – írták az évkönyvben.

Borsányi Béni történelem-latin szakos tanár vezetésével az önképzőkörön belül megalakult a történelmi, gazdasági és társadalmi szakosztály. 1948. február 7-én farsangi műsoros estet szervezett a kör a város közönségének. A Jászkürt újság szerint „*Az idény legsikerültebb bálja volt”. A bál tiszta bevételéből a kör 2.000 forinttal járult az iskola újjáépítéséhez. A könyvtár részére 1270 forint értékben 74 darab könyvet adományoztak a kör tagjai. Az iskolai munka mellett Molnár tanár úr közeleti tevékenysége is jelentős volt. A Jászberényi Iskolán kívüli Népművelő Bizottságban, Jászberény megyei város Képviselőtestületében dolgozott. Évente több népművelő előadást*

tartott. Ünnepi beszédet mondott 1942-ben az október 6-i városi ünnepségen, a Polgári Kaszinóban pedig 1943. március 15-én. Az Országos Tűzharcos Szövetség, az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagja volt. A Károly-csapatkereszt, Háborús Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Porosz Becsületrend II. osztályú Keresztje, Katonai El-

ismerő Oklevél tulajdonosa volt. Molnár László tanár úr az 1947/48-as tanévben, amikor harminkettedik éve tanított, leérettségiztette osztályát. 1 kitűnő, 1 jeles, 12 jól érett, 15 érett tanuló mellett heten nem feletek meg a vizsgán. Nyolc évig volt a jászberényi gimnázium tanári testületének alkotó, hasznos tagja. 1948/49-ben pedig már a Bercsényi Úti Általános Iskolában tanított teljes óraszámban. További életútja nem ismert. Bármerre vitte is sors, nyugodjék békében.

A tanévek végén 1948/49 után nem igen jelentek meg értesítők, évkönyvek. Sok történesről, eseményről nem készültek feljegyzések, szájhagyomány útján terjedtek a történetek. A jászberényi, ma Lehel Vezér Gimnázium közel 80 évet megélt önképzőköreinek története az iskolai évkönyvekben bizonyítja, hogy a diák, ha jó célt lát maga előtt szármalva, eredményesen dolgozik

Csörgő Terézia
nyugdíjas középiskolai tanár

A jászok 1998-ban a Jászfényszarun megrendezett IV. Jász Világtalálkózón választották meg az első, leg-

Nagykunkapitány beiktatása Kunmadarason

újabb kori, hagyományörző jászkapitányukat. A példájuk nyomán két év múlva, 2000-ben a nagykunok is kapitányt választottak, akik kezdetben egy évig regnáltak, de később három évre változtatták a regnálási időt. 2005-ben pedig a kiskunok is csatlakoztak az új hagyományhoz.

2024-ben Győrfi Lajos nagykunkapitány működési ideje lejárt, ezért a soron következő település, Kunmadaras új kapitányt választott Barta Sándor személyében. Az új nagykunkapitány ünnepélyes beiktatására 2024. május 18-án került sor. Az ünnepség a József Attila Művelődési Ház udvarán felállított színpadon kezdődött a történelmi zászlók behozatalával és a hagyományörzők köszöntő műsorával, amely során közreműködtek a Református Általános Iskola és Óvoda növendékei, valamint Molnár László népdal- és Kovácsné Lajos Krisztina népdal-énekes. Ezután következett a nagykunkapitány ünnepélyes beiktatása. Elsőként Balogh Marianna polgármester asszony, majd dr. Fazekas Sándor és F. Kovács Sándor országgy-

Balogh Marianna polgármester
Fotó: Karácsony Sándor

gyűlési képviselő köszöntötte a népes közönséget, ezután pedig Győrfi Lajos korábbi nagykunkapitány számolt be a regnálása alatt végzett feladatokról, eredményekről. A beszámoló után a jász-, a nagykun- és a kiskunkapitányok megköszönték Győrfi Lajos munkáját, és tiszteletük jeléül ajándékokat adtak át neki. Utána Balogh Marianna polgármes-

ter asszony felolvasta az új kapitány, Barta Sándor laudációját, majd megkezdődött a beiktatási ceremónia, amely során elsőként letette a kapitányi esküt, majd megkapta a kapitányi jelképeket és a kinevezésről szóló tanúsítványt. A ceremónia végén a beiktatási szertartásban résztvevők áldomást ittak az új kapitányra és családjára. Ennek végzetével a kapitány és családja, valamint néhány jász-, a nagykun- és kiskunkapitány hintóba ült, és tiszteletkört tettek Kunmadaras főutcáján, majd ismét visszatértek az ünnepség helyszínére,

Dr. Fazekas Sándor országgyűlési képviselő
Fotó: Karácsony Sándor

ahol Sasvári Sándor és Sasvári Léna műsora kezdődött.

A rendezvény a nagykunkapitány tiszteletére adott ünnepi ebéddel fejeződött be a művelődési ház nagytermében, ahol nem is szolgálhattak fel más étket, mint az ízletes kunsági birkapörköltet és a közkedvelt ferdinánd süteményt.

Szép ünnepség részesei voltunk ezen a napon Kunmadarason. A rendezvényre nagyon sokan érkeztek nemcsak a Nagy-kunságból, hanem a Jászságból és a Kiskunságból is. A résztvevők közül sokan viseletben jelentek meg, amely különösen szép látványt nyújtott. Barta Sándor nagykunkapitány feleségével és kislányával ugyancsak színpompás nagykun viseletben jelent meg. Viseletüket helybeli varrónő varrta, és régi fényképek alapján készült. Szép példája ez egy kun család hagyományörzésének.

Dr. Bathó Edit ny. múzeumigazgató

F. Kovács Sándor országgyűlési képviselő
Fotó: Karácsony Sándor

Győrfi Lajos leköszönő nagykunkapitány
Fotó: Karácsony Sándor

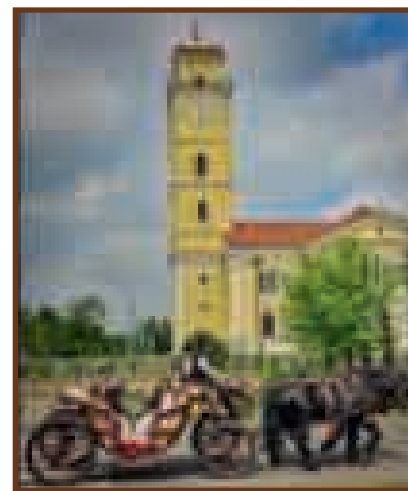
Nemes József jászkapitány a Jászkiirt másolatát ajándékozta Győrfi Lajosnak
Fotó: Karácsony Sándor

Molnár László és Kovácsné Lajos Krisztina
Fotó: Lengyel Máté

Barta Sándor és családja nagykun viseletben
Fotó: Karácsony Sándor

Az új kapitány és családja hintón vonult végig Kunmadarason
Fotó: Karácsony Sándor

Smuta Zsolt emeritus jászkun főkapitány átadja a szabját az új kapitánynak
Fotó: Karácsony Sándor

Barta Sándor, a nagykunok új kapitánya
Fotó: Lengyel Máté

Az ünnepség résztvevői
Fotó: Lengyel Máté

Dankó Pista villája

A *Redemptio* februári lapszámában írtunk a csengődi helytörténeti mozgalomról, amelynek lelke Földi István és Hegyi Zsuzsanna, a helytörténeti klub vezetői. Kutató- és gyűjtőmunkájuknak olyan gyümölcse érik, amely nagy érdeklődésre tart számot: készül Dankó Pista, a világhírű cigányzenész, nótaszerző életének csengődi vonatkozásait bemutató kötet. Az elhivatott helytörténeti kutató házaspár gazdag anyagot feldolgozó munkája nyomán Dankó Pista – akkor még Csengődhez, ma Tabdihoz tartozó pusztán épített – villájának történetébe is bepillantást nyerhetünk. (Székely Gábor Attila)

Tabdi központjától másfél kilométerre, Csengőd határában ma is áll Dankó Pista egykori villája. A meglévő iratok alapján azt lehet megállapítani, hogy 1886-ban építet-

Dankó Pista egykori villája Csengőd határában

Fotó: Hegyi Zsuzsanna

ték. Az építkezéshez Szegedről hozták az építési anyagokat, és a mesteremberek is onnan jöttek. A villa téglafalazatú, tetőzete cserép, kilenc helyiségből áll, három padlózott szoba és hat mellék-helyiség.

Dankó Pista 1901-ben költözött Csengődre, orvosai, költő, író barátai is azt tanácsolták, hogy száraz, forró éghajlatra kell költöznie, jót fog tenni gyenge, beteg tüdejének. Az írásokból, levelezéseiből kiderül, hogy szőlőt telepíttetett, de már a ter-

Dankó Pista, a híres cigánymuzsikus

mését nem érte meg.

Sok időt töltött a pusztaságban, dombok között sétálgatva, ezek a magányos, szentimentális séták adták neki

ha épp azt vette a fejébe, hogy még el is játszaná, beszalajtott egy éppen ott dolgozó munkást a hegedűjéért. Így születtek legjobb dalai. Kinn a pusztában.

Innen indult utolsó dalkörútjára, de sajnos a betegsége hamar hazaszólitotta. Az állapota 1902. végére oly anynyira leromlott, hogy feleségével Pestre költöztek sógora, Wlossák Gyula főmérnök házába, a Pauler u. 2. szám alá. Ekkor már velük élt Mijó Rozália, Pista unokahúga, kinek ők voltak a keresztszülei. Befogadták, hiszen nekik bár született két gyermekük, de korán meghaltak. Szárnyaik alá vették a kis Rozikát, aki ezt nagy szeretettel meg is hálálta. Sokat segített a nótaköltő betegágya körül is, majd később Ilonkának a birtokon.

1903. március 29-én hosszas szenvedés után elhunyt a nagyszerű nótaköltő. A temetés után felesége visszaköltözött Csengődre, és folytatta segítséggel a gazdálkodást.

Amikor Pósa Lajos adományt gyűjtött a nótaköltő szobrának készítésére, a maradék pénzt az özvegy megsegítésére ajánlotta. Pista gyógykezelése a nagyszony minden pénzét felőrölte, és a temetés után nehéz anyagi körülmények között éltek.

Az özvegy 1916-ig gyászolta férjét, majd elhagyva özvegyi fátyolát, újra férjhez ment a helyi csendbiztoshoz, okleveles szőlősgazdához, Ráthonyi Sándorhoz.

Ennek ellenére Ilonka egy szobát tartott fenn Dankó Pista emlékére. Koszorúkat, sírszalag-feliratokat, újságokat, verseket, könyveket, kottákat, sőt egyik hegedűjét is megőrizte.

Az 1930-as években Gárdonyi József, Gárdonyi Géza fia kereste fel, hogy segítsen neki egy könyv megírásában, amely Dankó Pista életéről szól.

Többször egyeztettek levélben, személyesen, és 1935-ben megjelent az első könyv, amely a nagy nótaköltő életútját mutatja be.

Ilonka még láthatta a filmbemutatót 1941-ben, amelyben kettőjük kapcsolatát is feldolgozzák. Ez némiképp eltér a valóságtól, de ettől függetlenül nagyon tetszett neki.

1944. június 14-én Joó Ilonka is búcsút vett földi életétől, kérésére, Szegedre a belvárosi temetőbe férje mellé temették. Ő volt élete nagy szerelme, és ő is maradt, kapcsolatuk örök.

Ezután az özvegy Ráthonyi Sándor megismerkedett az ugyancsak özvegy

Dankó Pistáné szőlőtelepe

Müller Bertával, és 1948-ban összeházasodtak.

Közben 1950-ben Tabdi önálló község lett, ezzel együtt a határok is úgy húzódtak, hogy a villa „átkerült” erre a településre.

Ráthonyi Sándor 1955. október 14-én elhunyt. A villában lévő ingóságokat, a Dankó Pista-hagyatékot, mindent Berta néni örökölt meg.

Az államosítás következtében az épület a Kiskőrösi Állami Gazdaság Tabdi területén található már. Többször jártak a kiskőrösi Petőfi Sándor Gimnázium és Szakközépiskola szőlőtermelő, borkezelő, gyümölcsstermesztő tanulói gyakorlatra erre a helyre.

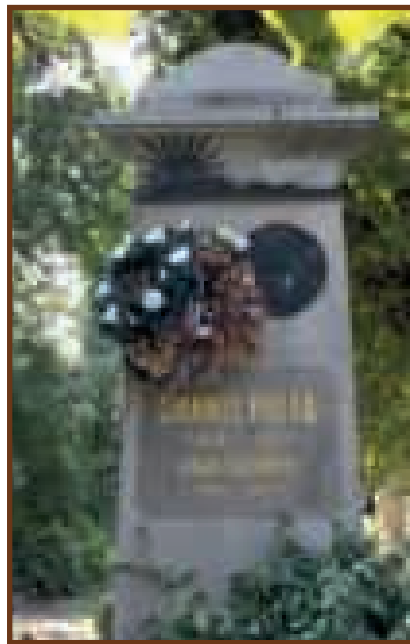
Felmerült a gondolat a Kiskőrösi Járási Tanács vezetőiben, hogy nem szabad ezt az épületet elhanyagolni, hiszen egy régi, múlt századbeli ingatlanról van szó.

Így egy levelet ír 1968 májusában a járási tanács elnöke dr. Ortutay Gyula akadémikusnak, melyben segítséget kér a Dankó-villa műemlékvédelem alá helyezésére.

1968 júniusában a Tabdi Községi Tanács ingó adásvételi szerződést köt özvegy Ráthonyi Sándorné Müller Bertával, aki 6000 forintért eladja a tulajdonát képező, Dankó István hagyatékából származó ingóságokat a felvett jegyzék szerint. A hálószebábútorok ügyében úgy határoztak, hogy Berta néni mint elővásárló, jogot formálhat rá, de ha eladja, akkor feltétlenül értesítenie kell a tabdi tanácsot.

Eközben a Járási Tanács és az Állami Gazdaság az tervezték, hogy az épületet felújítják, majd Dankó-emlékkiállítás, és egy csárdát hoznak létre a villában. Céljuk a bel- és külföldi ide-

genforgalom növelése. Az emlékház kialakításáról, berendezéséről a múzeumi szervek és a Járási Tanács gondoskodik. A Járási Tanács a megállapodás szerint biztosítja a kiállítás fenntartását, a látogatók kalauzolását és annak őrzését, az Állami Gazdaság pedig a csárda berendezéséről, felszereléséről, üzemeltetéséről gondoskodik. Továb-

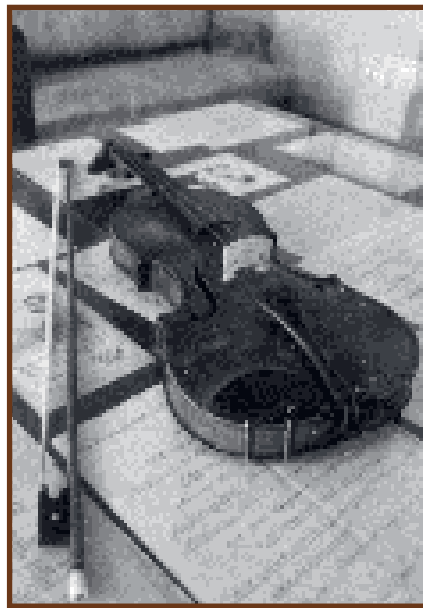
Dankó Pista sírja

a Szeged-Belvárosi temetőben

Forrás: internet

bá a villa melletti lakóépületet kisebb szálloda céljára kialakítja, ezzel is növelve az idegenforgalmat.

1970. augusztus 9-én került sor a megnyitóra, a tárlatvezetést dr. Csongor Győző, a szegedi Móra Ferenc Múzeum igazgatóhelyettese tartotta, az ő segítségével történt az emlékmúzeum berendezése, számos Dankó-relikviát

Dankó Pista hegedűje

is hozott a kiállításra.

A megnyitás után sokat írt a helyi sajtó a Dankó-múzeumról, majd a híradások megritkultak, az emlékmúzeum megszüntetéséről már nem számoltak be.

1984 májusában még működött a kiállítás és a csárda, ekkor látogatott el ide Losonczi Pál államfő. A későbbiekben a pincében még tartottak borversenyeket, gazdasági vacsorákat, gyűléseket.

Tíz év múlva, 1994-ben már eladó ingatlanként árulták, majd külföldi magántulajdonba került, s abban van mind a mai napig.

Hegyi Zsuzsanna

VISSZATEKINTŐ 40 éves a Dósai Honismereti Szakkör

Jászdózsán egykor komoly hagyományai voltak az egyesületi életnek, hajdan létezett a Kaszinó, az Iparoskör, a Gazdakör és a Munkáskör. 1945 után ezek megszűntek, de a közösségi igény továbbra is megmaradt az emberekben. Az 1950-es és az 1970-es években is alakultak különböző társas közösségek, de ezek nem sokáig maradtak fenn.

1984. március 12-én Gulyás János tanító úr megalapította a Dósai Honismereti Szakkört, s a zászlajukra a következő gondolatot tűzték: *„Ismerd meg a múltat, élj a jelenben, és tegyél a jövőért!”* Ebben a szellemben dolgozott és dolgozik a csoport mind a mai napig. Az elmúlt négy évtizedet számos szép munka, eredmény fémjelzi. Összegyűjtötték az egykori paraszti gazdálkodás és népiélet tárgyi eszközeit, és a művelődési házban rendezett kiállításokon tárták a nagyközönség elé. 1988-ban a községi tanács, a Tarnamenti Szövetkezet és a szakköri tagok anyagi összefogásával megvásárolták Bozóky János 1847-ben épült parasztházát, amelyet a felújítás után tájházként rendeztek be.

A honismereti közösség azóta is rendkívül aktív, bár tagjainak életkora az évek múlásával egyre szaporodott, de lelkesedésük ma is figyelemreméltó. Részt vettek a II. világháborús emlékmű felállításában, és feldolgozták az egykori tanyavilág emlékeit. Egymás után mutatták be az egykori paraszti élet nagyobb munkáit (kézi aratás, cséplés, kenyérsütés, tej- és kenderfeldolgozás, lekvár- és szapanfőzés, seprűkötés, kovácsmunka stb.) és eseményeit (jász lakodalom, falusi vásár stb.).

A régi szokások közül 2006-ban a Nepomuki Szent János tiszteletéhez fűződő Jánoska eresztést elevenítették fel, amelyet azóta is minden évben megrendeznek. A szakkör tagjai rendszeresen részt vesznek a település nagy rendezvényeinek (Falunap, Dósai Napok, Jász Világtalálkozó) szervezésében, és jó kapcsolatot ápolnak a Jászság honismereti szakköreivel.

Az elmúlt negyven év alatt a Dósai Honismereti Szakkör a falu kulturá-

lis életének meghatározó közösségévé vált.

Negyven éves fennállásukról emlékeztek meg a szakkör tagjai március 23-án a Tarnamenti -2000 Zrt. rendezvényházában.

A jubileumi ünnepség az Iváncsó István plébános által celebrált szentmisével kezdődött a Szent Márton katolikus templomban, ahol az elhunyt szakköri tagokról is megemlékeztek. Ezután a rendezvényházban folytatódott a program. A jubiláló szakköri tagokat az óvodások köszöntötték, és szeretet-cipót adtak át az ünnepség díszvendégeinek.

Ezt követően Baranyi Sándor polgármester köszöntötte a megjelenteket és a honismereti közösséget, akiknek egy mives emléklappal és 40 szál szegfűből álló díszkosárral köszöntötte meg a négy évtizedes honismereti munkát.

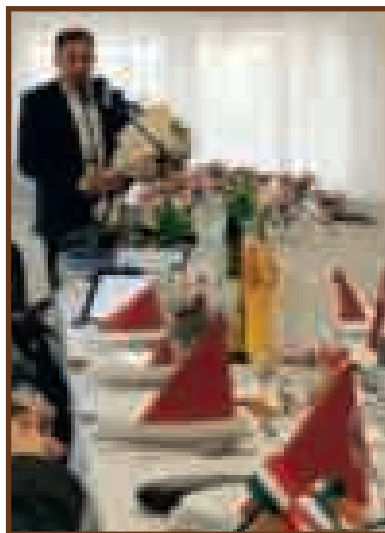
Pócs János országgyűlési képviselő ugyancsak megköszönte a szakkör elkötelezett munkáját, és ő is virág-ajándékkal kedveskedett, de nemcsak az ünnepelteknek, hanem a rendezvény valamennyi vendégeinek. A köszöntők után a Mocorgó Óvoda tavaszköszöntő műsorában gyönyörködhetek a jelenlévők, majd dr. Dobos László, a Jászok Egyesületének elnöke a *Jász hagyományörzés a 21. században* címmel tartott előadást. Utána Zsidei Andrásné, a Dósai Honismereti Szakkör jelenlegi vezetője tekintette át a közösség 40 éves történetét, és díszoklevelet adott át a támogatóknak és a szakkör tagjainak.

Ezt a Jászság Népi Együttes táncosainak műsora követte, akik csikszentdomokosi táncokat mutattak be, majd a Gyöngyössolymosi Férfikórus vidám dalsokorral köszöntötte a honismereti szakkör tagjait, de a műsoruk végén még a jelenlévőket is megénekeltek. Ezután megkezdődött a köszöntések sora, amelyet végül egy ízletes ünnepi ebéd zárt le.

Dr. Bathó Edit ny. múzeumigazgató

Baranyi Sándor polgármester emléklapokat ad át a szakkörvezetőnek
Fotó: B. Csomor Katalin

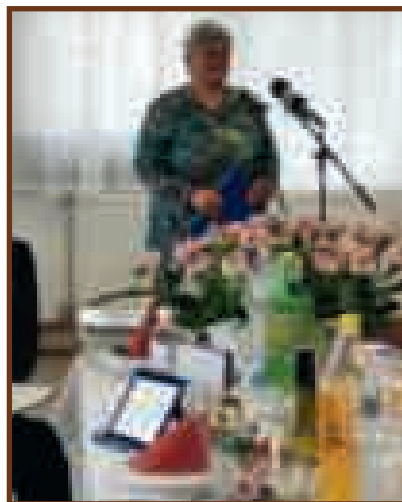
Pócs János országgyűlési képviselő
Fotó: B. Csomor Katalin

A kis óvodások köszöntik a vendégeket
Fotó: B. Csomor Katalin

dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete elnöke
Fotó: B. Csomor Katalin

Zsidei Andrásné, a Dósai Honismereti Szakkör vezetője
Fotó: B. Csomor Katalin

A Jászság Népi Együttes táncosai
Fotó: B. Csomor Katalin

Az óvodások tavaszköszöntő műsora
Fotó: B. Csomor Katalin

A Jászsági Hagyományörző Egylet tagjai és Kiss Gábor jászkapitány köszöntik az ünnepeltek
Fotó: B. Csomor Katalin

A jubileumi ünnepség résztvevői
Fotó: B. Csomor Katalin

JÁSZKAPITÁNYI BÁL JÁSZDÓZSÁN

A Jászkapitányok Tanácsa Kiss Gábor regnáló jászkapitány szervezésével 2024. április 12-én, pénteken, Jászdózsán rendezte meg az első Jászkapitányi bált, azzal a céllal, hogy az elkövetkező évek kapitányi feladatainak költségeit némiképp támogassák. A mulatságnak a Tarnamenti 2000 Zrt. rendezvényháza adott helyet.

A bál vendégeit Baranyi Sándor polgármester, Pócs János országgyűlési képviselő és Kiss Gábor jászkapitány köszöntötte. Ezt követően Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum nyugalmazott igazgatója rövid előadást tartott az 1876-ig a Jász Kerületet igazgató jászkapitányok választásáról, feladatairól, majd szólt arról, hogyan született meg a legújabb kori jászkapitányok intézménye, s hogyan működik napjainkban ez a történelmi alapokon nyugvó, de új tartalommal megtöltött hagyományörző tisztség.

Az előadás után került sor a Viganó Alapfokú Művészeti Iskola néptáncosai és Kátai Szilvia énekes műsorára, amely már megalapozta a későbbi jó hangulatot.

A vacsora elköltése után Vigh Zoltán gondoskodott a talpalávalóról. Éjfélkor kisorsolták a tombolákat, majd hajnalig mulatott a báli vendégsereg.

Iris

Baranyi Sándor polgármester
Fotó: Dobos Gergely

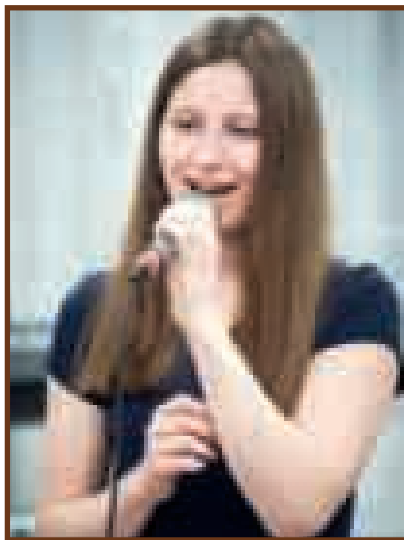
Pócs János országgyűlési képviselő
Fotó: Dobos Gergely

Kiss Gábor jászkapitány
Fotó: Dobos Gergely

Hortiné dr. Bathó Edit ny. múzeumigazgató
Fotó: Dobos Gergely

Kátai Szilvia énekes
Fotó: Dobos Gergely

Ugróczki Oszkár és Horváth Lilla, a Viganó AMI táncosai
Fotó: Dobos Gergely

PÁLINKÁK VETÉLKEDÉSE JÁSZBERÉNYBEN

A Jászsági Pálinka Lovagrend Egyesület 2024. április 20-án (szombaton) immáron a XI. alkalommal rendezte meg a Jászsági Pálinkamustrát és Párlatversenyt.

A nemes versengésnek most is a Jász Múzeum adott helyett. A rendezvényen részt vettek a zentai, az erdélyi, a bükki, a sólyi pálinka lovagrendek, a Magyar Magánfőzők Pálinka Lovagrendje és a Jászsági Mézlovagrend képviselői. A verseny lebonyolításában közreműködtek a Jászsági Hagyományörző Egylet tagjai.

A mustra közös reggelivel kezdődött a Jász Múzeum udvarán, majd Guy-lás András Zoltán, a Jász Múzeum igazgatója, Kalla Pál, a Jászsági Pálinka Lovagrend nagymestere és Budai Lóránt Jászberény Város polgármestere köszöntötte a XI. Jászsági Pálinkamustra résztvevőit.

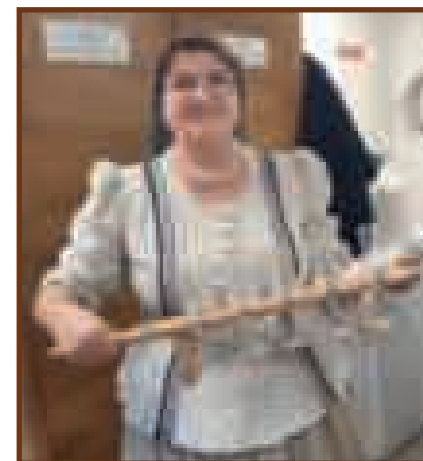
Ezután Vass Róbert versenyigazgató vette át a szót, aki ismertette a mustra követelményeit és menetét. 10 órakor vette kezdetét a mustra, amelyen 160 pálinka mérettette meg magát. A zsűri mint mindig, úgy most is nehéz helyzetben volt, hiszen a jó pálinkák közül kellett kiválogatni a még jobbakat. A pálinkák arany-, ezüst-, bronzminősítésben, illetve okleveles elismerésben részesültek. Mindezen túl kiválasztották a Pálinkamustra legkülönlegesebb, a Jászság és Jászberény, valamint a kategóriák legjobb pálinkáját.

A mustra közös ebéddel folytatódott, majd 16 órakor sor került a mustra záró programjára, amelyen elsőként a Lehel Vezér Gimnázium Férfikara énekelt borról és pálinkáról szóló víg dalokat, majd Dr. Novák István kanonok úr, a jászberényi Ferences

templom plébánosa megáldotta a pálinkákat és áldást mondott a pálinkakészítőkre.

Ezt követően Vass Róbert versenyigazgató kihirdette a XI. Jászsági Pálinkamustra eredményeit, Kalla Pál nagymesterrel együtt átadták a díjakat, majd köszönetet mondtak a résztvevőknek, a közreműködőknek és a támogatóknak. Abban a reményben köszöntek el a résztvevőktől, hogy jövőre mindenkit szeretettel várnak a XII. Jászsági Pálinkamustrán.

A Jászsági Pálinka Lovagrend Egyesület ezúton mond köszönetet Gulács András Zoltán múzeumigazgatónak és a Jász Múzeum munkatársainak, hogy ebben az évben is helyet adtak a rendezvénynek, és közreműködtek a szervezőmunkában. Köszönet illeti a Jászsági Hagyományörző Egylet és a társadalmi zsűri tagjait is, akik évek óta komoly segítséget nyújtanak a pálinkamustrák sikeres lebonyolításában. Tisztelettel köszönjük meg Budai Lóránt polgármester úr

Misinkóné Palócz Erzsébet
hagyományörző mint pálinkaöntő
Fotó: Bugyi Gábor

A Jászsági, a Bükki és a Magánfőzők Pálinka Lovagrendje a Jász Múzeum udvarán
Fotó: Bugyi Gábor

Balról jobbra - Tóth Attila (Abasár), a Pálinkamustra legkülönlegesebb pálinkája kategória győztese, mellette Kalla Pál és Vass Róbert
Fotó: Bugyi Gábor

és a Jászberény Városi Önkormányzat, valamint Sebestyén László pék-mester rendezvényünkhöz nyújtott ajándékbéli támogatását.

Ugyancsak megköszönjük a Jászsági Pálinka Lovagrend Egyesület tagjainak a mustra szervezésében és lebonyolításában végzett munkáját, valamint a rendezvényhez nyújtott adományokat.

Kalla Pál, a Jászsági Pálinka Lovagrend nagymestere

JÁSZ ALKOTÓK

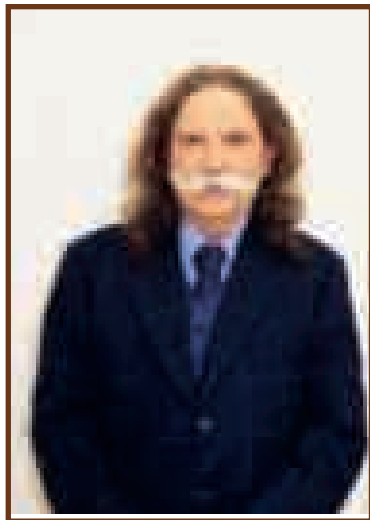
Molnár János grafikus és festőművész

Molnár János grafikus és festőművész 1954-ben Budapesten született. A Jászsághoz apai ágon kötődik, gyermekkorában sok időt töltött jászberényi nagyszüleinél. Édesapja régi jász család sarja. A háború után azonban a családot – sokakhoz hasonlóan – vagyonszereléssel sújtják, így fel kellett költözniük Budapestre. Az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán 1984-ben szerzett rajz-szakos diplomát. Ezt követően tanulmányúton több alkalommal is jár Erdélyben, a Szepességben, de felkereste Európa több nagy városát, így megfordult Bécsben, Münchenben, Hamburgban, valamint Londonban, Párizsban és Velencében is. Felvidéken és Erdélyben is olyan művészeti emlékeket láthatott, amelyeken a török idők pusztítása nem hagyott nyomot, így templomokat, templomerődöket, festett oltárokat, falfestményeket. Pályája elején egy rövid ideig az avantgard határozza meg munkáit, de hamar rájött, ez nem az ő útja.

Ma már vallja, teljesen mindegy milyen stílust vagy technikát alkalmaz, hiszen az csupán eszköz, a lényeg a kép szellemi és lelki tartalma, ami a neki megfelelő stílust és technikát követeli meg. Ez lehet akvarell, tusceruza, rajzos tempera, olajkép, ahogy az ábrázolás is rendkívül sokrétű lehet, a részletek megjelenhetnek aprólékosan kidolgozva vagy nagyvonalúan megmunkált metszeten. Ha megtetszik valami vagy megérinti egy történet, akkor a témának megfelelő stílusban és technikával alkotja meg a képet. Mint mondja, ez egyfajta eklektikus hozzáállás, ami az egyes stílusok és eszközök alapos ismeretét követeli meg. A képnek jónak, igaznak és szépnek kell egyszerre lennie.

Molnár János – aki tradicionális művészként jellemzi magát – egyedi hangulatvilágú képein gyakran használja a magyar népművészeti motívumokat. Emellett gyakran jelennek meg vallásos, szakrális témák is művein. Utóbbiaknál a régi 10–15. századi magyar festészet jellegzetes elemeit használja, egy-egy kiválasztott

eseményt több összetartozó képen ábrázolja. A Fordított Hármaskép alkotásának elkészítésénél, nyomorult figurái az erőszakossá süllyedt világot jelenítik meg. Molnár János arra igyekszik felhívni vele a figyelmet, hogy korunkban a szépség mint művészeti kategória teljesen háttérbe szorult.

Molnár János- grafikus és festőművész

Fotó: Bognár Mária

Szemet gyönyörködtető alkotása a Magyarok keresztje, amelynek közepén levő magyar címer körül a négy égtáj felé helyezkedik el Szűz Mária ölében Jézussal, Szent István király és felesége, Gizella, Egy nő mint az élet kútja és egy gyermekét tartó moldvai anya.

Nagy hatású a Mi magunk grafikai sorozata, amely az emberi sorsot a születéstől az elmúlásig ábrázolja. A Születést követi a Boldog gyermekkor, a Tanulás éve, a lányok jelképekkel, a katonának álló legények karddal ábrázolva. A Boldog fiatalság, a tánc örvénye, a Házasság, az Első gyermek, a Munka. Utóbbin megjelenik az erdélyi és gyimesi hímes tojásokon gyakran feltűnő gereblye és vasvilla is. Ezt követi a Család, ahol a központi motívum az „élet fája”, amely az Unokák képen már egyre kisebb. Végül a Csak ketten vannak, majd az Egyedül című alkotások és a sorozat utolsó tagja a Temetés. A képen a fű elhajlik, elpusztul majd

újra sarjad és kiegyenesedik, ezzel ábrázolva, hogy halálunkkal egyenként megszűnünk létezni, de gyermekeink, utódaink tovább öröközik értékeinket, kultúránkat, hagyományainkat.

A Boldogasszony sorozat központi alakja Szűz Mária, aki hol boldog, hol pedig vérzőszívű, szenvedő anyaként jelenik meg.

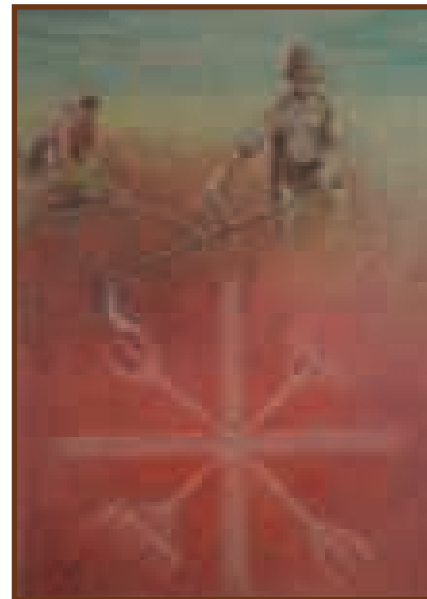
Legújabb sorozata a 41 képből álló Sárkányölő Szent György legendája, amelyet 2020-21-ben a koronavírus-járvány idején és a rákövetkező két évben festett.

A képek Sárkányölő Szent György mindent leküzdő erejét ábrázolják, azt üzenik, hogy szimbolikusan győzelmet kel aratni a világot eluraló betegség, gonoszság és háború felett. A festő Szent György legendáját különböző korok festői stílusában ábrázolja, kifejezőeszközei és formai megoldásai a középkori magyar keresztény templomi festészet és a magyar népművészet gazdag kincs-tárából merítenek. A képek a jó és a rossz elkeseredett küzdelmének és előbbi győzelmének bemutatásával biztatást és reményt kívánnak nyújtani az embereknek.

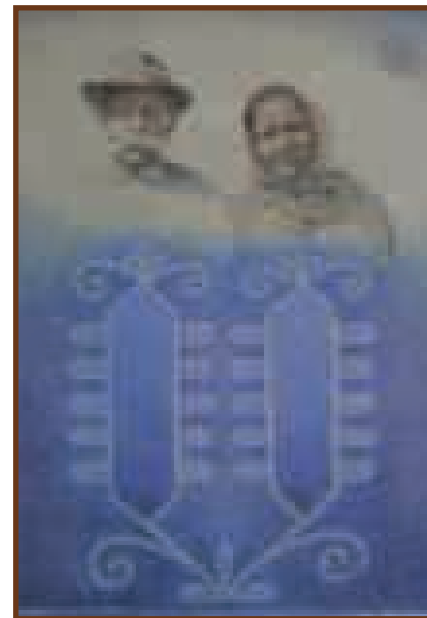
Készít megrendelésre is képeket, ha például felkérlik egy-egy családtag portréjának megfestésére vagy egy tanyavilág ábrázolására. Nem él elefántcsonttoronyban, megrendelői köre mégis annak köszönhető, hogy nem az aktuális trendeket követi. Soha nem akart a rendszer kegyeltje lenni, amíg „dühöngött a kommunizmus” nem is akart résztvevője lenni a művészeti közéletnek. 1990 után a helyzet sokat javult, könyveket, kazetta-, CD- és lemezborítókat is tervezett.

Molnár János előadásában és publikációiban a magyar népművészet és a modern képzőművészet jelkép-rendszerének összefüggéseivel is foglalkozik. Alapítója a Jász Alkotók Körének (JAK), alapító és elnökségi tagja a Jászsági Képzőművészek Egyesületének. A Magyar Kultúra Alapítvány és a Jászok Egyesületének nívódíjasa. Rendkívül gazdag alkotói munkássága mellett évente három-öt kiállítást rendez, itthon és külföldön is. Képei eljutottak Oszétia-Alánia Köztársaságba is...

Bognár Mária újságíró

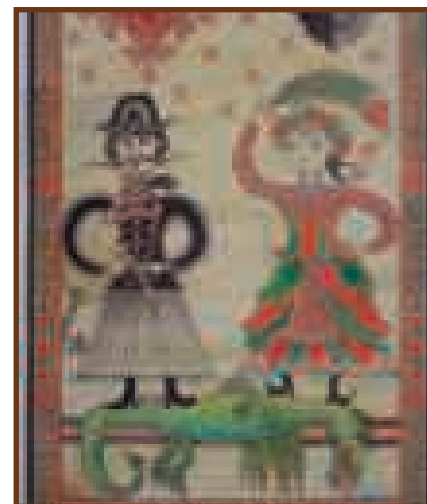

Molnár János -Munka

Molnár János -Csak ketten vannak

Fotó: Bognár Mária

Molnár János- Sárkányölő Szt. György legendája 2.

Molnár János- Sárkányölő Szt. György legendája

Fotó: Bognár Mária

Molnár János -Egy kis éji zene Fotó: Bognár Mária

Molnár János -Sárkányölő Szent György legendája 3. Fotó: Bognár Mária

EGY TEHETSÉGES NÉPTANÍTÓ

Németh László pályafutása

Németh László 1908. szeptember 28-án született Tiszacsegén, Hajdú vármegyében. Mindkét szülője tanító volt, akiknek nyolc gyermeke közül László hetedikként érkezett a családba.

A szerény tanítói fizetésből bizony nem nagyon dúskálhatott a népes család. Ennek ellenére például tanították csemetéiket. A nyolc gyermek közül öten követték szüleik foglalkozását – köztük László is –, és tanítók lettek. László tanulmányait Tiszacsegén kezdte, de a polgári iskolát már magánúton végezte el. Ezt követően a tanítóképző I–III. évfolyamát Debrecenben, a IV–V. évfolyamot pedig Miskolcon, a Tiszai Egyházkerület Ágostai Evangélikus Tanítóképző Intézetében járta ki. Népiskolai tanítói oklevelét itt kapta kézhez 1929. december 24-én. 1930-ban egy éves katonai kiképzésben részesült a 11. Hajdú ezrednél. Ezután évekig nem kapott végzettségének megfelelő állást. Volt alkalmi munkás, napszámos, Szerencsen pedig cukorgyári munkás. Tanítói munkássága ideiglenes helyettesi megbízásokkal kezdődött. 1932-ben Gyulaváron, 1933-ban Tiszacsegén lett helyettes tanító. 1934 szeptemberében állandó helyettes tanítói megbízást kapott a távoli Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, a Fülöpszálláshoz tartozó Balázs pusztai iskolájában. Itt három esztendeig tanított. 1937. január 10-én házasságot kötött Tóth Katalinnal, a bogyzslói református lelkész lányával, a fülöpszállási református templomban. 1937. szeptember 1-től egy másik külterületi iskola, Kurjantó pusztai kis diákjait oktatta. Fülöpszállásnak ez a két tanyai iskolája úgynevezett elemi népiskola volt. Ez az iskolatípus fontos intézmény volt népünk művelődésében. Akármilyen kicsi és szegény volt is egy település, vagy pusztai, ha volt népiskolája hatalmas összetartó erőt jelentett. Lakói sajátjuknak tekintették azt, ragaszkodtak hozzá, még ha csak egytanítós intézmény volt is az. A népiskola embert formált, vallásos és erkölcsi nevelést, kellő tudást adott. Tanulói tisztelték a tanítót, minden szavát szívták magukba, nem kellett senkit büntetni, fegyelem volt. Azért is volt még jelentős, mert a kiegyensúlyozott műveltség

alapjait adta növendékeinek.

A ma már nagyon idős, volt tanítványai szeretettel mesélnek Németh Lászlóról. Elmondásuk szerint jóképű, izmos, sportos fiatalember volt a tanító úr abban az időben. Hetente járt ökölvívó

Németh László

edzésekre, Kecskemétre. 1938. január 12-én megszületett egyetlen kisfiuk, László Endre, akit a fülöpszállási református templomban kereszteltek. 24 év elteltével ő is itt kötött házasságot 1962-ben Makk Veronikával. A ma 95 éves Bojári Istvánné, Gizike néni mesélte, hogy sokszor tologatta a babakocsiban, a homokos kurjantói dűlőúton a kis Németh Lacikát. Néha az is előfordult, hogy egy-egy óráról is elengedte őt a tanító, mondván: „Te ügyis mindent tudsz! Majd bepótolod.” 1939. június 30-án – diplomájának kézhez vétele után tíz évvel – végre rendes tanítói kinevezést kapott.

1940. szeptember 1-től – hatesztendei, embert próbáló tanyai tanítóskodás után – a belterületi iskolában oktatta a nebulókat. Ezzel egy időben a községben működő polgári iskolának is évekig óraadó tanára, ahol éneket és honvédelmi ismereteket tanított. A háború előtt leveleket tanított. Szinte minden mozgósításra az első között kapott katonai behívót. 1942. évi behívását követően az orosz frontra vezényelték. Innen rövid

idő múlva, 1943-ban hazajött, és leszerelték. 1944. június 28-án ismét be kellett vonulnia. Ungvárnál megsebesült, mint sebesült katonát a németek Morvaországba, a brünni kórházba szállították. Itt esett orosz hadifogságba 1945. május 14-én. Rosztovban volt hadifogoly, és csak egy év múlva, 1946. május 14-én adott életjelt magáról. Hosszú fogság után, 1948. július 2-án tért haza, és folytatta tanítói munkáját utolsó szolgálati helyén, a fülöpszállási központi iskolában.

Egy év múlva – kiemelkedően jó munkájának köszönhetően – Bagi Antal igazgató úr helyettesévé nevezte ki. Sajnos ez a megbízatása nem tartott sokáig. Kiváló emberi és vezetői tulajdonságaira felfigyeltek a megyei vezetők is. Felajánlották neki a kerekegyházi iskola igazgatói állását. Ezt ő nem vállalta, mert nagyon szerette az itteni iskoláját és az itt élő embereket. Ha szép szóval nem ment, hát kényszerítették. Bőrkabátos „urak” jelentek meg a lakásán, és közölték vele, hogy Kerekegyházára „kell mennie” igazgatónak. Több mint negyedévi, hol finomabb, hol durvább meggyőzőési kísérletek után kénytelen volt elfogadni ezt az állást. 1950. szeptember 1-jei hatállyal áthelyezték őt, a református tanítót, a szinte szintiszta katolikus vallású község, Kerekegyháza egyházi iskolájának igazgatói állásába.

Németh László tanító úr, amikor engedett a rá nehezedő nyomásnak, és a biztos helyettes igazgatói megbízását feladta – igaz nehézsérből –, még nem tudta, milyen nehézségekkel kell megküzdenie. Az első két évben a rendkívül nehéz lakhatási körülményei okozták talán a legnagyobb gondot. A jegyzői lakás egy részét kapták csak meg először, mondván, hogy a háromtagú családnak ez is elegendő. De idő közben felesége fiatalon elhunyt húgának a három árván maradt gyermekét is magukhoz vették, így hattagúra bővült a család. Egy pedagógus fizetésből ekkora családot nem volt egyszerű el-tartani.

Igazgatói tevékenységét nagy hozzáállással kezdte. Legelső teendője az oktatás színvonalának emelése, a tartalmi munka javítása volt. Egymás után alkalmazta a tanári képesítéssel rendelkező pedagógusokat. Rendszeresen látogatta a tanítási órákat, hathatós segítséget nyújtott a tanítási módszerek átadásával. Jelentősen javult a gyermekek érdeklődése a továbbtanulás iránt,

ami eddig nem volt jellemző. Még a környező tanyai iskolákból, Kunpusztáról és az alsópusztai iskolából is többen jelentkeztek. Irányítása idején alakult meg az úttörőcsapat is az iskolában. A nevelőtestület példásan egyetemes volt, ami elsősorban az igazgató szerencsés természetének volt köszönhető. Igen jó pedagógiai érzékkel szervezte a tantestületet. Számára nem a vezetői munka jelentette a legnagyobb gondot, hanem a háború utáni mérhetetlen szegénység, mely az iskolában is erősen éreztetette hatását. A környékről bejáró tanulók közül nagyon sokan lemorzsolódtak. Ennek egyik oka a ruhátlanság volt, főleg a cipő hiányzott! Másik ok a szülők igénytelensége, a gyerekek hiányos tisztálkodása. Ez az állapot csak hosszú évek alatt, lassan javult. Az igazgató és a nevelőtestület ezért komoly figyelmet fordított a szülők nevelésére is. Eredményesen működtették a szülői munkaközösséget, melyen keresztül egyre több szülőt sikerült megnyerniük az iskolai nevelőmunkának.

Az igazgató kiváló emberi tulajdonságaival nemcsak a tantestületben, hanem a falu lakosságának körében is igen nagy elismerést, megbecsülést szerzett. Ezért is választották őt egyöntetűen 1956 októberében a helyi Nemzeti Bizottság elnökének. Néhány napos megbízatása súlyos retorzióval járt. Bíróügyi eljárást ugyan nem folytattak ellene, de 1957 tavaszán rendőrségi felügyelet alá helyezték. Megaláztatása ezzel még nem ért véget. Minden indok nélkül 1957 őszén igazgatói beosztásából leváltották, és a Kerekegyházához tartozó alsópusztai iskolába helyezték. Ebben a tanyai iskolában töltötte további tanítói éveit 1969. július 15-ig, nyugdíjazásáig. Így ért véget egy tehetséges néptanító pedagógiai pályafutása, aki küzdelmes élete során oly kevés elismerést kapott. 1980. november 13-án visszaadta lelkét Teremtőjének, és Kecskeméten helyezték örök nyugalomba. Temetésén a kerekegyházi volt iskolája részéről senki nem vett tőle búcsút!

Varga Istvánné magyar-történelem szakos tanár

Forrás:

Fia, Németh László Endre visszaemlékezései
Fülöpszállási Református Egyház Keresztelési és
Házassági anyakönyve

REDEMPTIOS EMLÉKPARK AVATÁSA BEREKFÜRDŐN

Győrfi Lajos, a nagykunok regnáló kapitánya kezdeményezésére egy redemptios emlékpark kialakítására került sor Berekfürdő határában.

A nemes ügysző a jász- és a kiskunkapitányok is csatlakoztak, és a következő köztéri emlékekkel járultak hozzá a park megvalósításához:

Dávid Sándor emeritus jászkapitány egy művesen faragott jász-emlékossal, Varga Ferenc emeritus kiskunkapitány egy kiskun világfával, Győrfi Sándor emeritus jászkun főkapitány egy kun bálvánnyal, Nagy András emeritus nagykun kapitány egy faragott kunkapuvall, a park kezdeményezője, Győrfi Lajos regnáló nagykun kapitány pedig egy redemptios emlékkövel, rajta a redemptios zászlóval.

A park ünnepélyes átadására április 27-én került sor Berekfürdőn, amelyre Berekfürdő Község és Győrfi Lajos nagykun kapitány meghívására szép számú vendégereg érkezett a Jászkunságból. A vendégek a Kanta Gyula Könyvtárban gyülekeztek, ahol némi frissítő elfogyasztása után kivonultak az emlékparkba. Az ünnepség elején Vörösmarty Mihály Szózat című verse hangzott el Csikos Sándor Kossuth-díjas színművész, emeritus nagykun kapitány előadásában, akit tisztelettel köszöntöttek abból az alkalmából, hogy a Nemzet Művészeinek választották. Ezt követően Molnár János polgármes-

Molnár János polgármester

Fotó: Kabát Róbert

ter, F. Kovács Sándor országgyűlési képviselő, Hubai Imre, a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye Közgyűlésének elnöke és Ván Jenő jászkun főkapitány

F. Kovács Sándor országgyűlési képviselő

Fotó: Kabát Róbert

Hubai Imre, a vármegyei közgyűlés elnöke

Fotó: Kabát Róbert

köszöntötte a nagyérdemű közönséget. Ezután dr. Bartha Júlia keletkutató, etnográfus a Jászkunság eladásáról és visszaváltásáról tartott előadást, majd a jász-, nagykun- és kiskunkapitányok emlékszalagot kötöttek fel a redemptios zászlóra, amelyet ünnepélyesen felhúztak az emlékkövön lévő zászlórúdra.

Dr. Csoma Judit református lelkész és Veress Zoltán plébános áldást mondott a kapitányokra, családtagjaikra és minden jelenlévőre.

A park megtekintése után a vendégek az ünnepi ebédet a Park Étteremben költötték el. Az ebéd után került sor Jászkun Kapitányi Tanács ülésére a Bod László Művelődési Házban, amelyen megbeszélték a soron következő feladatokat.

Dr. Bathó Edit ny. múzeumigazgató

Ván Jenő jász kun főkapitány
Fotó: Kabát Róbert

Csikos Sándor, a Nemzet Művésze
Fotó: Kabát Róbert

Dr. Bartha Júlia etnográfus
Fotó: Kabát Róbert

Redemptios emlékpark
Fotó: Kabát Róbert

Jász-, nagykun- és kiskunkapitányok és kapitánynék csoportképe az emléparkban
Fotó: Kabát Róbert

A Jászkun Redemptiora emlékeztek Jászberényben

Jászberény 1876-ig volt a Jászkun Hármaskerület székhelye. A kerületek megszüntetése után az egykor közös közigazgatás alá tartozó jász és kun településeket mintegy 120 esztendőig szinte semmilyen kapcsolat nem kötötte össze.

1995-ben a Jászkun Redemptio 250 éves évfordulójának évében a hagyományörzés újból közelebb hozta egymáshoz az egykori Jászkunság településeit. A redemptio közös megünneplése újból utat nyitott az együttműködéshez, amely az évek múltával egyre szélesebb körben nyilvánult meg.

A Jász Múzeumért Alapítvány 1994-ben indította útjára a Redemptio című honismereti lapot, amelyet kiterjesztett az egész Jászkunságra. A lap immáron már a 31. évfolyamában jelenik meg A/4-es formátumban, 32 oldalon, színes kivitelben, s ma is az egyik legfőbb összekötő kapocs a jász és kun települések között.

A jászok 1998-ban megválasztották az első hagyományörző kapitányukat, amelyet 2000-ben a nagykunok, majd 2005-ben a kiskunok is követtek. A jászkun kapitányság intézménye ugyancsak tovább erősítette az egyre gazdagabb jászkun hagyományörzést.

2014. február 4-én a Magyar Országgyűlés május 6-át, a redemptios diploma aláírásának napját történelmi emléknappá nyilvánította. Ettől kezdve a jászok és a kunok minden év május 6-án Jászberényben egy szép ünnepség keretében emlékeznek meg őseik példanélküli nagy tétéről.

Így történt ez 2024-ben is. Az emlékünneepség a Nagyboldogasszony templomban ünnepi szentmisével kezdődött, amelyet Szántó József apátplébános celebrált, igei áldást mondott nagytiszteletű Mező István református lelkész. A szentmise után a résztvevők megkoszorúzták a Jászkun redemptios emlékoszlopot és a Jász-emlékművet, majd a városházán folytatódott a rendezvény.

A történelmi zászlók és a Jászkürt ünnepélyes bevitele után a Jászsági Hagyományörző Egylet tagjai elénekelték a Jász Himnusz, majd dr.

Bartha Júlia keletkutató elmondta a Kun Miatyánkot.

Ezt követően Budai Lóránt polgármester, Pócs János országgyűlési képviselő és Ván Jenő jászkun főkapitány köszöntötte a megjelent vendégeket.

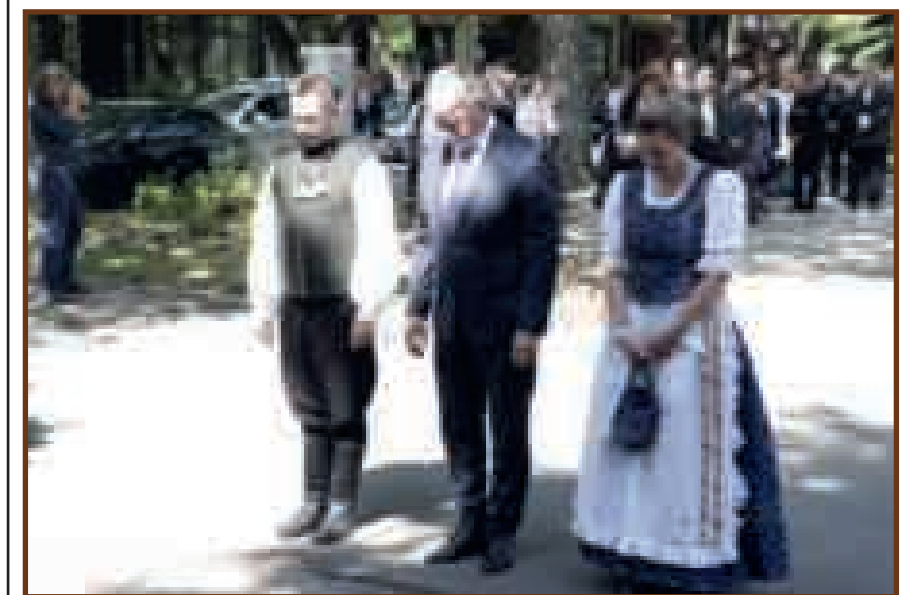
A 279 évvel ezelőtt történt eseményekre Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum nyugalmazott igazgatója emlékezett, aki előadásában felidézte a Jászkunság eladásának, majd elzalogosításának és visszaváltásának történetét.

Ezután Ván Jenő jászkun főkapitány átadta a Jászkunság hagyományörzéséért díjakat. Ez alkalommal a Jászságból Farkas Ferenc Jászapáti polgármestere, a Nagykunságból Szentpéteriné Lévai Mária, a kunhegyesi Ilosvai Varga István Művelődési Központ igazgatója, a Kiskunságból pedig Varga Ferencné Tóth Katalin Szank község polgármestere vehette át a jászkun kapitányok által alapított hagyományörző díjat. Az emlékünneepség Pénzes Tivadar népzene-sz vidám tekerőlant muzsikájával, a történelmi zászlók és a Jászkürt kivitelével, majd egy közös ebéddel ért véget.

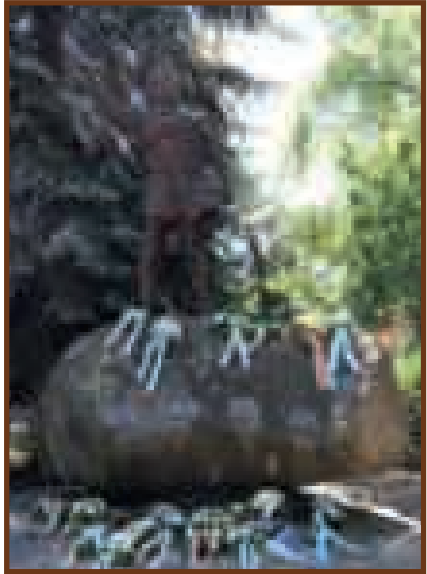
Iris

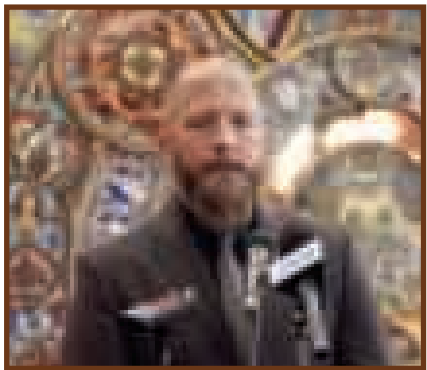
A nagy- és kiskunkapitányok koszorúznak a Redemptios emlékoszlopnál
Fotó: Forgó Bence

Horváth Sándor, Basky András és Borbély Ella Lajosmizse képviselői tiszteleg a Jász-emlékmű előtt
Fotó: Forgó Bence

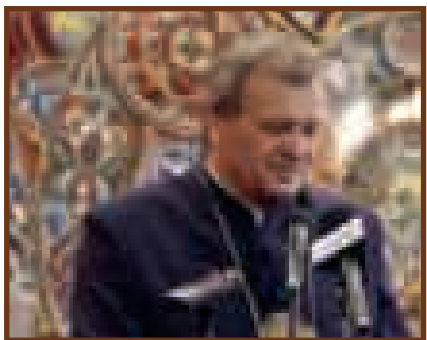
A virágokkal borított Jász-emlékmű
Fotó: Forgó Bence

Budai Lóránt polgármester
Fotó: Forgó Bence

Pócs János országgyűlési képviselő
Fotó: Forgó Bence

Ván Jenő jászkun főkapitány
Fotó: Forgó Bence

A Jászkürt behozatala a redemptios ünnepségre
Fotó: Gémesi Balázs

Hortiné Dr. Bathó Edit ny. múzeumigazgató és Faragó Zoltán, a Berényi Színház tagja
Fotó: Forgó Zoltán

Az emlékünnepség résztvevői
Fotó: Gémesi Balázs

A Jászkunság hagyományőrzéséért díjat kaptak 2024-ben

Varga Ferencné Tóth Katalin polgármester asszony

Varga Ferencné Tóth Katalin Kiskunmajsán született 1963. november 11-én. Szankon járt általános iskolába, majd Budapesten óvónőképző szak-középiskolában folytatta tanulmányait. Érettségi után visszatért Szankra, és a helyi óvodában kezdett el dolgozni. Az évek során folyamatosan képezte magát. 1987-ben óvodapedagógus, 1992-ben fejlesztőpedagógus, 2005-ben gyógypedagógus és logopédus, 2007-ben közoktatásvezető, 2014-ben mesterpedagógus végzettséget szerzett.

1993-tól már óvodavezetőként dolgozott az önkormányzat, majd 2012-től a református egyház fenntartásában működő intézményben. 2019-ben választották meg Szank település polgármesterének.

Varga Ferencné mindig nagy figyelmet fordított a gyermekekre és az idősebb korosztályra. Nagysikerűek és közkedveltek a gyermekek részére szervezett zenei táborai, csakúgy mint a határon innen és határon túli fafaragóknak rendezett alkotó táborai.

Varga Ferencné Tóth Katalin szereti lakóhelyét, és ez minden tevékenységében megmutatkozik. Legfőbb célja a település szépítése, a helyi értékek ápolása, népszerűsítése.

Tagja a helyi citerazenekarnak és népdalkörnek, alapítója és tagja több olyan helyi civil szervezetnek, ahol közösséget építenek és a közösség érdekében dolgoznak.

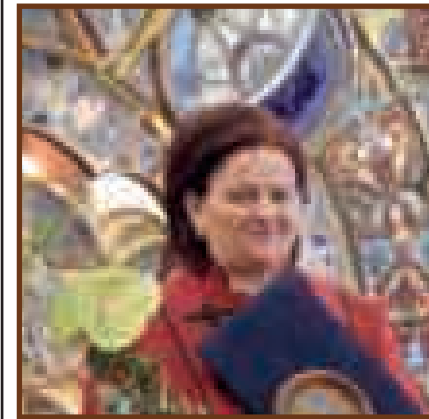
Nevéhez fűződik a helyi Lovas Egyesület megalapítása is.

Szívégyének tekinti a Jászkunság történelmi múltjának megismerését és a nagyközönséggel való megismertetését. Ennek számos szép példája fűződik személyéhez. 2019-ben került átadásra Szank határában a Kiskun Emlékhely, amelynek megvalósításában Patkós Zsolt korábbi polgármester mellett ő is aktívan közreműködött.

Polgármesteri működése alatt pedig egyik fő feladatának tartja az emlékhely népszerűsítését és gazdag prog-

ramokkal való megtöltését. Itt kerül megrendezésre minden évben a Kun találkozó, a fogathajtó verseny és számos hagyományörző rendezvény. Minden év májusában redemptios ünnepséget szervez, és kezdeményezésére került felállításra a redemptios emléktábla is.

Polgármestersége alatt a Kun Emlékhely a kiskun hagyományok és a kiskun identitás bázisközpontjává vált. A férjét, Varga Ferencet 2021-ben a kiskunok kapitányának választották. Regnálásának három éve alatt Katika mint kiskunkapitány is jeleskedett a kiskun hagyományok ápolásában.

Varga Ferencné Szank polgármestere
Fotó: Forgó Bence

Ő szorgalmazta többek között a Kiskunkapitányok Egyesülete létrehozását, amelynek működéséhez azóta is komoly segítséget nyújt.

Varga Ferencné Tóth Katalin nagy szerepet játszott a Kiskun Önkormányzatok Szövetsége (KÖSZ) újra indításában is. Jó kapcsolatot ápol nemcsak a kiskun, hanem a jász és a nagykun települések hagyományörző közösségeivel.

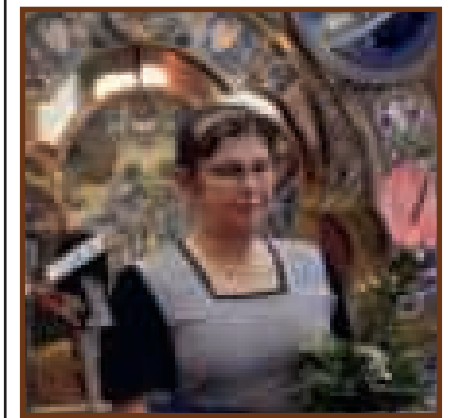
Elmondhatjuk, hogy Katika Szank település életének legfőbb motorja, és a kiskun hagyományok egyik elkötelezett éltetője.

Szentpéteriné Lévai Mária igazgató asszony

Szentpéteriné Lévai Mária 1985-ben kötelezte el magát a kultúra szolgálatára. A kenderesi Művelődési házban kezdett dolgozni, majd rá egy évre jelenlegi munkahelyére, Kunhegyesre került az Ilosvai Varga István Művelődési Központ művészeti előadójaként. 1986-tól 1989-ig az intézmény megbízott igazgatójaként működött. 2001-től az Ilosvai Varga István Művelődési

Központ, 2005-től a Zsigmond Ferenc Városi Könyvtárral összevont intézmény, a Kunhegyes Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény igazgatója.

Munkáját két gyermeke, Flóra és Balázs születése miatt függesztette fel, majd a gyermekgondozási segély után visszatért intézményvezetői posztjára. Közben, 1993-ban a nyíregyházi Besenyei György Tanárképző Főiskolán művelődésszervező és kulturális menedzser szakos diplomát szerzett. Folyamatosan képezte magát. 1999-ben gyapjú szőnyegszövő oktatói képesítést szerzett, részt vett az intézményvezetők számára szervezett szakmai vezetői és pénzügyi továbbképzéseken. Szervező és közreműködő tevékeny-

Szentpéteriné Lévai Mária igazgató (Kunhegyes)
Fotó: Forgó Bence

sege eredményeként közel három évtizede folyamatosan működik Kunhegyesen a Legénybot Alkotótábor, melynek célja a hagyományörzés, a népi kézművesség továbbvitele a fiatalok körében. Az ismeretátadás, az egyéni érdeklődés felkeltése, a megmutatkozó értékek bemutatása munkájának fő célja.

Kezdeményezésére jött létre Kunhegyes és Térsége Ikergyermekéiért Alapítvány, mely felvállalta az ikres szülők érdekvédelmét. Az Ikerk hava – Ikerk Napja népszerű rendezvény két évente találkozót biztosított az ország különböző pontján élő ikreknek.

A város kulturális életét színesíti az általa nagyra értékelt képző-, ipar-, helytörténeti és népművészeti kiállítások létrehozása. A kiállítások a kulturális értékek mellett a régen elfelejtett mesterségek képviselőit is megismerhetik a várossal és vonzáskörzetével. Tagja a Kunhegyesi Nagykun Kalendárium szerkesztőbizottságának.

Megkülönböztetett figyelmet fordít a hagyományőrzésre, a meglévő kulturális értékek megmentésére, ápolására, annak a fiatalság felé történő átadására helyben és határainkon túli megismertetésében: Lengyelországban és a szerbiai Bácsfeketehegyen. Életének egyik meghatározó része a zene. Szívéügyének tekinti a zenei képzést és oktatást. Az 1998-ban alakult Hajdina citeraegyüttes vezetője, a Búzavirág népdalkör tagja, a Ciróka gyermek citeraegyüttes alapítója és vezetője. Nevéhez fűződik az évente megrendezésre kerülő Jászkun Citeratalálkozó Országos Népzenei Fesztivál elindítása, mely mára már a népdalkörök és népzenei együttesek országos minősülési helyszíne lett. Az általa vezetett intézmény, a kultúránk különböző szegmenseit támogatva, többek között helyt ad a néptánc oktatásának és néptánc bemutatóknak ugyan úgy, mint az óvodás és kisiskolás gyermekeknek megszervezett színvonalas színházi alkalmaknak.

Farkas Ferenc Jászapáti Város polgármestere

Farkas Ferenc 1958. december 11-én született Jászapátin. Az alapfokú és középiskolai tanulmányait is ebben a városban végezte. 1977-ben munkába állt, de mellette a Bánki Donát Műszaki Főiskolán tanult tovább, ahol először műszaki oktatóként, majd pedig gépészmérnökként diplomázott. 17 évig volt a jászapáti gimnázium és szakközépiskola oktatója. A szakközépiskola megszűnését követően gépész tervezőként dolgozott egy magyar-olasz cégnél. Közel öt év után, 2004-től 2014-ig pályázat útján az önkormányzat egyik gazdasági társaságának ügyvezetője lett. 2014-ben megválasztották Jászapáti város polgármesterének, s ezt a tisztséget immáron a második ciklusban tölti be. Hivatali munkája mellett elnökként dolgozik a Jászsági Önkormányzatok Szövetségében, a Régio-Kom Társulásban és a Jászsági Kistérségi Helyi Közösség Egyesületben. Házasságban él Jászapátin, három felnőtt fia van és három fiú unoka boldog nagypapája. Farkas Ferenc mint polgármester és mint a Jászsági Önkormányzatok Szövetségének elnöke elkötelezett lokálpatrióta, és a lehetőségekkel élve évek óta támogatja és segíti Jászapáti város

és a Jászság hagyományőrzését. A város kulturális értékeinek sorából kiemelkedik a néptáncmozgalom, amely révén már több száz gyermek és felnőtt ismerte meg a magyar néptánc legszebb táncait, dalait. Jászapátin nagy múltra tekint vissza a honismereti munka, amelynek legfőbb mozgatója a felnőttekből álló Vándorfy János Honismereti Szakkör. A szakkör tagjai hozták létre a tanyamúzeumot, s a gondozását, működtetését is maguk végzik. Ugyancsak sok látnivalót kínál a Vágó Pál helytörténeti gyűjtemény és a nem régiben megnyitott szatócsbolt, ahol a helyi kézművesek termékeit vásárolhatják meg az oda betérők. Polgármesterként jól működő baráti és kulturális kapcsolatot ápol a Jászapátiból kirajzott jász településekkel: Kocsérral, Kunszentmártonnal és Kiskundorozsmával.

Farkas Ferenc Jászapáti polgármestere
Fotó: Forgó Bence

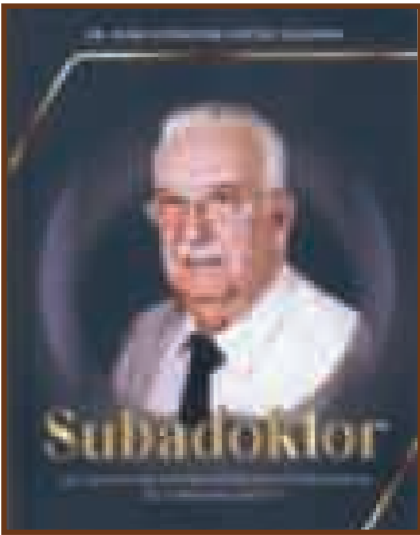
Nagy elkötelezettséggel támogatja a polgári hagyományokat őrző Jászbálok, valamint a jász hagyományok legnagyobb ünnepe, a Jász Világtalálkozó megrendezését, és aktívan közreműködik a jászkapitányok beiktatási ceremóniájában. Támogatja a jász hímezés és a jász viselet 21. századi tovább éltetését, a helyi kézműves hagyományokat, és a hagyományokra épülő nagyrendezvényeket: Jászsági randevű, kézi aratóverseny, babfesztivál stb. A JÖSZ elnökeként polgármester társaival együtt évek óta komoly anyagi segítséget nyújtanak a Jász Múzeumért Alapítvány által immáron 31. év folyamában kiadott honismereti lap, a Redemptio nyomdai megjelentetéséhez.

KÖNYVISMERTETŐ SUBADOKTOR

Az elmúlt hetekben jelent meg dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna Jászságért díjas, jászapáti születésű, helytörténeti kutató által írt, szerkesztett szép kiveltű könyv, SUBADOKTOR címmel. Dr. Suba Györgyné népművelés-könyvtár szakon Debrecenben szerzett diplomát, kiterjedt társadalmi tevékenysége mellett egyháztörténeti, településtörténeti, közösségek működésének története a Jászságban – kiemelten Jászapáti, Jászberény a kezdetektől napjainkig – témakörben összesen 22 kiadvány és 5 publikáció elkészítése kötődik a nevéhez. Ez irányú munkássága alapján elmondható, hogy a Jászság közeli és távolabbi történelmének egyik avatott ismerője. Könyvszerető embereknek mindig ünnep, ha egy új könyv megjelenik, különösen a mai világban. Ünnepe a szerzőnek, hogy több évtized munkájának köszönhetően elkészült a mű. Ünnepe az olvasónak, hogy kezébe veheti, forgathatja, olvashatja a kiadványt. Ünnepe a szemnek, hogy szép könyvet lát. S nem utolsó sorban e sorokkal is ünnepelve emlékezünk a könyv főszereplőjére dr. Suba György ismertetett és tisztelt orvosra, férjre, apára, nagy- és dédapára, barátokra, Jászberény díszpolgárára. Sajó Sándor gyönyörű, Jászberényről szóló verse indítja ezt a küllemében is szép, mutatós kiadványt. Maga a mű három részre tagolódik. Az első dr. Suba György élete és munkássága. A könyv főszereplője 1928. március 29-én született Jászberényben, katolikus vallású családban. Szülővárosában volt óvoda, általános iskolás, s itt érettségizett jó eredménnyel 1946-ban, a Jászberényi József Nádor Gimnáziumban. Mivel orvos szeretett volna lenni, még abban az évben felvételt is nyert a Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karára. Budapesten a premontrei rendházban kapott szállást, innen járt az egyetemre. 1950-ben a rendek feloszlásakor, június 18-án, éjszaka tíz társával együtt letartóztatták. Ekkor kezdődtek Suba György számára a megpróbáltatások. A gondtalan gyermekkor és a kezdeti egyetemi évek nyugalma pár pillanat alatt elszállt. Kistarcsára majd Recskre internálják, ahonnan 1951 decemberében tért haza. Ezt a tényt sokan csak a rendszerváltást követően merték el-

mondani. Suba György sem dicsekedett vele, de ha szóba került, ő az internálás tényét soha nem tagadta. Ezután éveken keresztül a kirekesztettséget tapasztalta, az egyetemre nem mehetett vissza, hiába kérvényezte. A könyvben részletesen olvashatunk erről. Mai eszünkkel nehezen fogjuk fel, min ment keresztül, míg újra kezdhette, illetve folytathatta egyetemi tanulmányait, melyet cum laude minősítéssel 1960-ban fejezett be. Szülővárosában azonban, csak 1962-ben tudott elhelyezkedni az akkori tanácselnök támogatásával. Ettől kezdve azt csinálhatta, amit mindig is szeretett volna, gyógyított. Érdemes ráfigyelni, mi motiválta ezt a fiatalembert a munka végzésében! „... Azt vallottam, ..., hogy érdemes lelkiismeretesen tevékenykedni, mert a beteg úgylis hozzánk jön vissza. A gyógyításra pedig ugyanannyian várnak, ha mogorván vagy vidáman, kedvesen fogadjuk őket. Az utóbbi esetben azonban jóval könnyebb a dolgunk, eredményesebb a munkánk és a betegnek sem mindegy, milyen embereket lát maga körül”. Nagyon sokrétű orvosi feladatokat látott el, volt körzeti (házi) orvos, üzemorvos, sorozó- és iskolaorvos. Emberek sokasága fordult hozzá, nemcsak egészségügyi gondjaival, hanem egyéb más bajával is. Sok esetben, nemcsak az üzemből dolgozókat gyógyította, hanem azok családtagjait is kortól, nemtől függetlenül. Igyekezett mindenkit tudásához mérten ellátni, csak legvégső esetben utalta szakorvoshoz, vagy kórházba. Aktív tagja volt számos civil szervezetnek. Hívó ember volt. Olyan családba született, ahol a vallásos, erkölcsös élet volt a meghatározó több generáción keresztül. Vallását gyakorló keresztény ember, aki ezt minden időben felvállalta, még akkor is, amikor ez hátrányt jelentett. Erről szól a könyv alcíme is: „Az úrhoz kiáltottam szorongatásomban, és ő meghallgatott.” Itt szeretnék még egy fejezetet kiemelni a könyvből, ezzel együtt Gyuri bácsi életéből. 15 évig volt a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége jászberényi csoportjának alapító elnöke. Ez az egyesület hivatott arra, hogy keresztény hitet, értékrendet közvetítsen hívó értelmiségiek által nemcsak a közösségen belül, hanem a hittől távol álló emberek érdeklődését is felkeltve. A lelki vezetőkkel karöltve működött ez a csoport, s a sok nyitott program megszervezése elismertté tette a városban. Gyuri bácsi által vezetett közösség 2016-ban a Város Napján Jászberény Városáért Pro

Urbe-éreméremben részesült. A könyv lapjait forgatva megismerhetünk egy hallatlan nagy tekintélyű, de végtelenül szerény embert. Több kolégája, ismerőse megjegyezte, hogy túl a szakmai részekén, élmény volt vele találkozni, beszélni. Hivatásának kiváló művelője, a becsületesség, tisztesség mintaképe volt. Tudta, hogy mikor beszéljen, és mikor hallgasson. Lelkesen és nagy érdeklődéssel bővítette látókörét, szerette a rejtvényeket, szívesen fejtett keresztretjtvényt. Dr. Suba György, Suba, Suba doktor, Suba bácsi, Gyuri,

A könyv címlapja

Gyuri bácsi, ki hogyan szólította, élete, hivatástudata, embersége példa lehet, példa kell, hogy legyen az utókor számára.

A második rész Vissza a gyökerekhez: ebben a fejezetben, több mint hetven oldalon az apai ág 1699-től, az anyai ág 1833-tól, leszármazottairól olvasunk érdekes történeteket és számos adatot. A szerző figyelemre méltóan indítja ezt a fejezetet. Miért is fontos elődeink tisztelete és számontartása, a generációk külön-külön betöltik-e hivatásukat? Ebben a szakaszban minden oldalon kiemelt gondolat az őseink és utódaink tisztelete. Az évszámokból látható, hogy apai ágon tíz, anyai ágon három generáció sorsa körvonalmazódik a szerző tollából. Nem pusztán neveket és évszámokat látunk a könyv lapjain, hanem az említett személyek bemutatása sem maradt el. „Néni”, „bácsi” megszólítással felvázolja a szereplők mindennapi életét, kinézetét, lakáskörülményeit stb. Természetesen itt is megemlíti, hogy mennyire befolyásolta, meghatározta,

többször rossz irányba az elődök életét a magyar és a világtörténelem folyása. Hihetetlen adat-gazdag része a könyvnek, mely az időigényes, minden részletre kiterjedő kutatómunka eredménye. A Függelék rovatban még vázlatosan, külön megtaláljuk dr. Suba György egyenes ági felmenőit.

A harmadik rész a Függelék. Általában ez a fejezet újabb információkat ad a könyv értékét illetően. Jelen kötetben olvashatunk távolabbi családtagokról, akik mégis szorosan kapcsolódtak a Suba családhoz. Pl. dr. Suba György első feleségének szüleiéről, nagynénjéről, Misi Éva néniről. Érdemes áttekinteni a Forrásjegyzéket. A felhasznált irodalom 26 tételt tartalmaz, ezt egészítették ki a levéltári források, valamint az interneten talált információk. Sírfeliratok is pontos évszámokat tartalmaznak. Itt található a személyes adatközlők, akik írásukkal, szóbeli közlésükkel, fotókkal és egyéb dokumentumokkal egészítették ki a forrásanyagot. A gazdag adathalmazban segít eligazodni a névmutató, mely elmaradhatatlan egy ilyen kiadványban. A könyv utolsó lapjain a nagyszámú támogató előfizetők nevei olvashatók településenkénti bontásban. Az előfizetők mellett a könyv megjelenését több közreműködő és támogató segítette. Felelős kiadó a Jászapátiak Baráti Egyesülete elnöke: Mihályi Mónika, valamint a Jász Helytörténeti Kör elnöke: dr. Farkas Kristóf Vince.

A könyv első, rövid változata még 2007-ben készült. Azóta eltelt időben azonban számos információ és egyéb anyag összegyűlt, illetve jutott a feleség tudomására a Suba családról. Férje halála után, az összegyűlt anyag már csak feldolgozásra várt. Természetesen a még sok-sok adat pontosítása, esetleges bővítése már a szerző akaraterején, és precíz munkáján múltott. A szerző férje iránti tisztelete, szeretete megmutatkozik ebben a tartalmas kiadványban. Egy harmonikus, egymás tiszteletén működő házasságból eltávozó társ bizony nagy veszteség az életben maradó számára. Úgy gondolom, hogy a könyv körüli tennivalók egyfajta terápiát jelentettek a feleség számára a veszteség feldolgozásában.

A SUBADOKTOR című könyv a jászsági helytörténeti kiadványok között párját ritkító kiadvány. Mélyen őszinte, néhol tragikus, más helyen humoros emlékirat. A főszereplő személyén keresztül megismerheti az olvasó a Suba

család történetét, gazdag képanyaggal illusztrálva, rengeteg adattal kiegészítve. A család sorsán keresztül szemtanúja vagyunk a 20. század viharos magyar történelmének. Megrázó tanúbizonyság a meg nem értésről, a sanyargatásról, emberi életek semmibebevételéről. Példa arra, hogy egy ember a megpróbáltatásokat milyen méltósággal tudta elviselni, nem hasonlott meg önmagával, nem rendült meg hitében, nem gyűlölködött, volt ereje tovább lépni. Suba doktor úr minden körülmény közepette ember tudott maradni!

Szabó Jánosné ny. könyvtárigazgató

Jászkun Emléknep Szolnokon

A Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Önkormányzat május 7-én, a Jászkun Redemptora emlékeztve, a hetedik alkalommal rendezte meg a Nemzeti Jászkun Emléknapot. Az ünnepség a szolnoki Református templomban ökumenikus Istentisztelettel kezdődött, amely után a résztvevők a Szolnoki Légierő Zenekara muzsikájára látványos díszmenettel vonultak át a vármegyeházára. Az emlékülést a történelmi zászlók behozatala, valamint a jász- és kun-kapitányok ünnepélyes bevonulása nyitotta meg. Dr. Bartha Júlia keletkutató előadásában elhangzott a Kun Miatyánk, majd Bolla János, Bolla Jánosné és Hortiné dr. Bathó Edit hagyományörzők a Jász Himnusz tolmácsolták a jelenlévőknek, végül a résztvevők közösen elénekelték a nemzeti Himnusz.

Ezt követően Hubai Imre, a vármegyei közgyűlés elnöke köszöntötte a vendégeket, dr. Fazekas Sándor országgyűlési képviselő, a Kunszövetség tiszteletbeli elnöke pedig a Jászkun Redemptio 279 évvel ezelőtti történet eseményeire emlékezett. Utána került sor „A Jászkunságért” elnöki elismerő oklevelek átadására, amelyet olyan személyek és közösségek vehettek át, akik kiemelkedő munkát végeznek a jászkun örökség megőrzéséért, és későbbi generációknak való átadásáért. Az elismerő oklevelet ez alkalommal a következő személyek és közösségek vehették át:

A jász- és kunkapitányok díszmenete a vármegyeházára Fotó: Nagy Balázs

Hubai Imre, Tajti Erzsébet, Borbás Ferenc és a jászapáti táncosok. Fotó: Kabát Róbert

Így gondoltuk újra kunul c. divatbemutató résztvevői Fotó: Kabát Róbert

- Besenyi Vendel helytörténeti kutató, Jászberény
- Csikos Sándor Kossuth-díjas színművész, emeritus nagykun-kapitány, Berekfürdő
- Dr. Horváth László történész, a Damjanich János Múzeum igazgatója
- Mészáros János vármegyei főépítész, Szolnok,
- a kisújszállási Nagykun Tánc-együttes
- Nagyné Török Zsóka fazekas, népi iparművész, Tiszafüred
- Pantó Antal Hagyományörző Egyesület, Öcsöd
- Rózsa Lajos, a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Értéktár Bizottság elnöke
- Tajti Erzsébet, a Jásztánc Alapítvány elnöke, Jászapáti

A díjak átadását a Kézműves Örökség Egyesület Kunhímző Közösségének „Így gondoltuk újra kunul” című látványos divatbemutatója követte. Az ünnepséget állófogadás zárta a vármegyeháza Jász és Nagykun termében.

Iris

Emlékünnepség balatoni-Farkas János tiszteletére

Kerekegyháza Város Önkormányzata díszes meghívóval invitálta a meghívottakat 2024. május 10-én (pénteken) a település alapítója, balatoni-Farkas János születésének 200. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségére. A vendégek közül többen érkeztek Jászárokszállásról és Jászberényből, s az ünnepséget megtisztelte jelenlétével Kiss Gábor, a jászok regnáló kapitánya is. A szép számú vendégsereget a városházán fogadta dr. Kelemen Márk polgármester, majd autókkal indultak a balatoni-Farkas emlékparkba, ahol elsőként a helyi Férfikórus előadásában a Jász Himnusz csendült fel. Ezután dr. Kelemen Márk polgármester a következő gondolatokkal adta át a parkot a város közönségének: „A Képviselő-testület 2005-ben döntött a parkerdő kialakításáról. A kivitelezéssel és a későbbi működtetéssel, fenntartással a Városgazdasági Kft-t

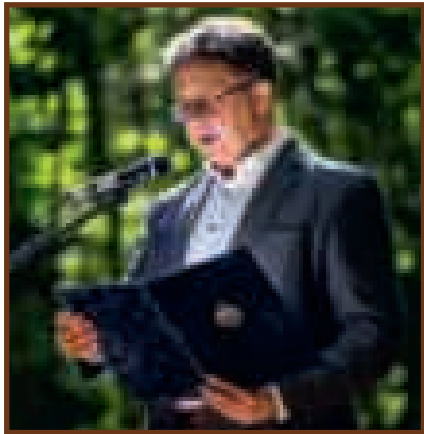
bízta meg. 2006-ban a meglévő vég-használatú akácerdő kitermelésre került. 2007-ben megkezdődött Magyar Lajos erdőmérnök tervei alapján az újra telepítés, mintegy 4,5 ha területen. Az újra telepítés több lépcsőben történt, és a jelentős része 2009-ben fejeződött be. A parkerdőbe több ezer darab fát és cserjét ültettünk. Többek között kocsányos tölgyet, korai mezei és hegyi juhart, platánt, erdei és fekete fenyőt, vadvöröstyűt, cserfát vörösgyűrűs somot, cseplesz meggyet, magyar kőrist, magas kőrist, török mogyorót, mogyorót és csíkos kecskerágót. 2009-ben az önkormányzat megbízásából feltárásra került balatoni Farkas János, és fia, Zoltán évtizedekig elfelejtett és elhanyagolt sírja, mellyel sokak évnvi adósságát kezdte törleszteni közösségünk. Ez idő alatt számos legenda keringett Kerekegyházán a településalapító egykori sírjával összefüggésben. A sírhellyel kapcsolatos tények tisztázása érdekében a leszármazottakkal egyeztetve, és jelenlétükben 2009 nyarán sírfeltárást kezdeményeztünk, melynek alapján megállapításra került, hogy balatoni Farkas János békében, egykori birtokának, utolsó kívánságában megjelölt helyén nyugszik. Nem messze tőle fia, balatoni Farkas Zoltán, akinek sírja is háborítatlan. Településalapítónk iránti tiszteletünk és hálánk jeléül a – 2006-ban a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánított – sír méltó megjelölésével, és egy olyan emlékpark kialakításával tisztelgünk személyének, amely Kerekegyháza újra alapítása mellett a 48-as szabadságharcban tanúsított hősi cselekedeteinek is emléket állít. Az új síremléket 2010. augusztus 19-én ünnepélyes keretek között avattuk és szenteltük fel, Sántha Teréz dedunoka és Dobos Gergely jászkapitány ünnepi gondolatainak kíséretében. A képviselő-testület ezen a napon posztumusz díszpolgári címet is adományozott balatoni Farkas Jánosnak. Mostanra nőttek, erősödtek meg a nővények a kellő mértékben, és kialakult a parkerdő végső arculata utakkal, ösvényekkel, padokkal, asztalokkal, és csoportos vagy családi összejövetelek tartására alkalmas fedett kiülőkkel. Így most érkezett el az ideje annak, hogy ezt a különleges emlékparkot közkinccsé tegyük, és a mai naptól megnyissuk az érdeklődő, sétálni, pihenni vágyó közönség számára. A parkerdő folyamatos alakítását a Városgazdasági Nonprofit Kft. munkatársai és a kft.

megbízásából Kondor Károly és családja végezte, illetve végzi. Köszönjük mindenkinek, aki az elmúlt években munkájával segítette ennek a gyönyörű emlékparknak a kialakítását! Kérem, hogy közösen óvjuk, és vigyázunk a szép, új közösségi terünk épségére, tisztaságára!”

Ezután Kondor Károly Valentin fiatal helyi költő tolmácsolta a résztvevőknek balatoni-Farkas Jánosról írott versét, majd a jelenlévők elhelyezték az emlékeztet és a tisztelet koszorúit a település alapítója, és fia szépen felújított sírjánál. Ezt követően a vendégek a művelődési házba vonultak, ahol dr. Kelemen Márk köszöntője után kezdetét vette az emlékkonferencia. Profeszszor Dr. Kürti László antropológus Történelem és identitás címmel a jász kirajzás és a felső-kiskunsági puszták kérdéséről tartott átfogó előadást. Őt Dr. Bathó Edit PhD néprajzkutató, a Jász Múzeum nyugalmazott igazgatója követte, aki a Jászságból kirajzott jász települések 18–19. századi viseletét mutatta be az érdeklődő közönségnek. Süli Attila hadtörténész balatoni-Farkas János katonai pályafutásáról szólt, még Végső István történész Kerekegyháza telepítésének körülményeit tárta a hallgatóság elé. A jubileumra a Jász Múzeum munkatársai egy kiállítást készítettek a jászok történetéről. A tárlatot dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete nyitotta meg, és Gulyás András Zoltán, a jász Múzeum igazgatója mutatta be a vendégeknek. Az emlékünnepség fogadással és baráti beszélgetéssel zárult. Nagyon jó volt ezen a napon Kerekegyházán lenni. Jó volt részese lenni annak a megható ünnepségnek, amellyel a város vezetése és lakói adóztak alapítójuk emlékének. Kerekegyháza szép példáját mutatta az őseink iránti tiszteletnek. Hiszen a mi feladatunk, hogy emlékezzünk elődeinkre, dicső tetteikre, és megőrizve értékeinket, tovább örökössük azt a jövő generációinak.

Dr. Bathó Edit etnográfus

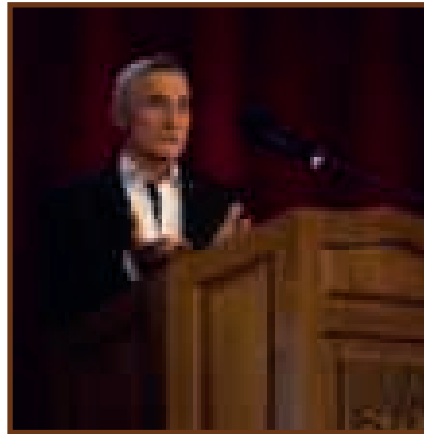

Dr. Kelemen Márk polgármester
Fotó: Marton Áron

Hortiné dr. Bathó Edit, és Gulyás András Zoltán múzeumigazgatók
Fotó: Marton Áron

Prof. dr. Kürti László antropológus
Fotó: Marton Áron

Az Árokszállási baráti Köre képviselői koszorúznak Fotó: Marton Áron

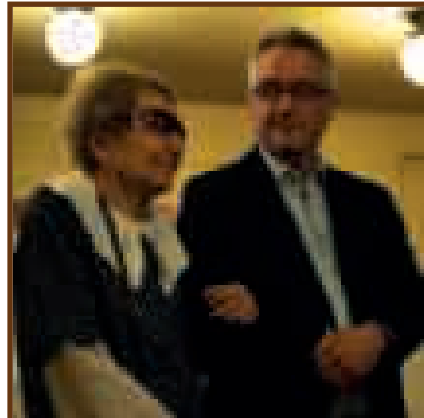
A Jászárokszállási Városi Önkormányzat képviselői Fotó: Marton Áron

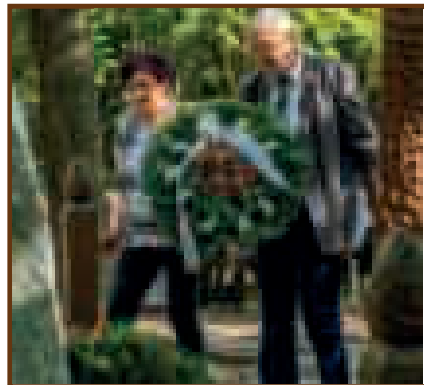
Végső István, dr. Dobos László és Süli Attila Fotó: Marton Áron

Kiss Gábor jászkapitány Fotó: Marton Áron

Sántha Teréz, dédunoka Fotó: Marton Áron

Dr. Wirth Ágnes (Farkas Ágnes), az alapító egyik leszármazottja és férje, dr. Wirth István Fotó: Marton Áron

JÁSZOK A FÖLSŐ-KISKUN- SÁGI HOMOKON A községalapító nemes balatoni Farkas János élete (1826–1908)

1857-re fejeződött be Jászkerekegyháza, a mai Kerekegyháza újratelepítése. A Jászkun Kerületen belül zajló jász-migráció következtében a sivó homokra települtek a Jászságból, de az ország számos tájékáról, sőt az országhatáron kívülről is. Ennek a településnek az irányítója, szervezője az alig 30 éves jászárokszállási lakos, nemes balatoni Farkas János birtokos, honvédszázados volt.

Nemes balatoni Farkas János 1826. június 30-án született Jászárokszálláson római katolikus vallásúként. Édesapja, nemes balatoni Farkas István, édesanyja, Faragó Anna volt. Farkas Jánosnak hat testvére született. Egyik bátyja, akit szintén Jánosnak (1824. május 7.) hívtak korán elhunyt. A szakirodalom gyakran az ő születési dátumával keveri össze írásunk főszereplőjének valódi születési dátumát. Más helyeken helytelenül 1826. június 29-et írnak születési dátumként, pedig a jászárokszállási római katolikus anyakönyv egyértelműen június 30-át jelöli.

Farkas János jogásznak tanult. 24 évesen önkéntesen állt be a szabadságharc nemzetőrségébe. 1848 szeptemberében még közvitéz, később a jász-kerületi önkéntes nemzetőr zászlóaljban hadnagyként szolgált. 1848 őszén Görgei Artúr tábornok parancsnoksága alatt harcolt az országra támadó Josip Jelačić császári-királyi vezérőrnagy, horvát bán ellen. 1848 novemberétől Délvidéken szolgált. 1849. januártól a 19. Schwarzenberg gyalogezred 3. zászlóaljánál a bántási-, majd 1849 februárjától a III. hadtestben szolgált. 1849. május 21-én részt vett Buda bevételénél. 1849. június 8-án már főhadnagy, majd százados. Utoljára a 109. honvédszászlóaljban szolgált. A szabadságharc elbukása után amnesztiában részesült. 1849 után Gödöllőn, Kecskeméten,

majd birtokvásárlással a Kecskemét melletti jászkerekegyházi pusztára települt.

Felesége, a kecskeméti születésű nemes vecsszéki Ferenczy család Mária nevű lánya lett. (Testvére Ferenczy Ida, Erzsébet királyné egyik udvarhölgye volt). Farkas János és Ferenczy Mária négy gyermeke közül, csak kettő élte meg a felnőtt kort. Dr. Farkas Zoltán (1864) belügyminiszteri főtanácsos, Farkas László gazdálkodó birtokos volt.

A török kor idején elpusztult középkori Kerekegyháza az újkor idején Jászárokszállás birtoka lett. A távolság miatt is nehezen igazgatható pusztarészre bár települtek jászárokszállásiak, de főként Kecskemét környékiek számára volt megfelelő legeltető határrész. Betyárfészek is volt. Így írtak erről utólag: „A régi Kerekegyháza életéből nagyon sok érdekességet tudnak mesélgetni az idősebb emberek. Igazi betyárok országútja volt hajdan a község. Bogár Imre és hírhedt bandája uralkodott a messze környéken. Sok bajt okoztak a telepeseknek. A gyenge vetéseket nem egyszer taposták el a futóbetyárok lovainak patái. Egy ízben magát Farkas Jánost is megfenyegette a betyárvezér. Karabélyá csövével rótt a homokba az üzenetet: „Vigyázz Farkas, mert majd bánatos leszel...” Ezután az eset után azonban kommandát kaptak a betyárok és nem volt többé semmi baj.” (Kecskeméti Közlöny, 1934. április 17. 8.)

Jászárokszállás és Kerekegyháza között közel 88 kilométer volt a távolság. Nehézkés volt a Jászság és a Felső-Kiskunság közti kapcsolat. 1856-ban a jászárokszállási közbirtokosság elhatározta, hogy a kerekegyházi pusztát felosztják, betelepítik. Farkas János állt az ügy élére, és koordinálta a betelepülést. Természetesen maga is hatalmas területeket vásárolt. Az első betelepültek kétharmada magyar volt, de persze akadtak szláv és német származásúak is. A legnagyobb telepítő Kecskemét, ahonnan 100 lakos, az összes családok 28,57%-a származott. Pest vármegyei településekből 146 család költözött ki, az összes családok 34,27%-a közülük való volt. Fejér vármegyéből 16, az ország egyéb részéből 7 család jött. Trecsén vármegyéből 25, Árva vármegyéből 5 család jött. Morvaországból 8, Sziléziából 13, Csehországból 9, Lengyelországból 1, Galíciából 3 csa-

lád költözött a pusztára, azaz egészen bizonyos, hogy 64 embernek, a lakosok 15,02%-nak szláv anyanyelve volt. 1857-ben zárult le a telepítés. Közigazgatásilag 1862-ben alakult meg Jászkerekegyháza. 1862. április 10-én választották meg az első előjáróságot. Megválasztották az első bírót és jegyzőt is. Jászkerekegyháza első bírója Farkas József, míg jegyzője Lifner Bertalan volt. 1869-ben 1898 lakosa volt az Jászkerekegyházának. Szépen fejlődött a község. 1880-ban 2395 fő, 1900-ban 3604 fő lakott itt. 1900-ban Kerekegyháza névre változott a település neve. 1907-ben még Farkas Jánossal együtt sikerült megünnepelni a község megalapítását.

A községalapító 1908-ban Nagyboldogasszony napján, augusztus 15-én hunyt el. Nekrológja sokat elárul jelentőségéről: „A kerekegyházi homokbuckáknak gyásza van, fekete felhők szállnak el fölötté. Meghalt a község nagyura, Kerekegyháza megalapítója: balatoni Farkas János nyug. kir. kincstári jószágigazgató, 1848-9. honvédszázados, földbirtokos. Halálát siratja egész Kerekegyháza község, melynek megteremtője, megalkotója volt. Kerekegyháza története Farkas János életével van szoros kapcsolatban. Azt a helyet, melyet most Kerekegyháza községnek neveznek, 50 évvel ezelőtt a futóhomok és a vadmadarak tanyája volt. Ezt a sivár helyet tette Farkas János virágzó községgé. Halálát méltán siratja Kerekegyháza, mely benne a legnagyobb jötevőjét siratja. A kiváló elhunyt rövid életrajza a következő: 1826. június 30-án született, iskoláit Gyöngyösön, Budapesten, Szegeden, Egerben, a jogot pedig Pozsonyban végezte. A szabadságharc kitörésekor juratus volt, s rögtön a magyar honvédségbe lépett. Leiningen tábornok vezetése alatt részt vett számos dicső nagy ütközetben, közte a szolnoki, bicskei, isaszegi, váci, nagysarlói kemény harcokban. A szomorú világi fegyverletét után az önkényuralom német katonának sorozta be. 1856-ban birtokot vett Kerekegyházán, s megalapítója lett a mai virágzó községnek. 1861–1883-ig a gödöllői korona uradalmak jószágigazgatója volt, s onnan birtokára, Kerekegyházára ment, és életének utolsó napjáig a község felvirágoztatásának élt. Legyen emléke áldott és az örök emlékezet nyíljon sirhantja fölött! A gyászoló család a halálesetről a következő gyászjelentést adta ki: Farkas Zoltán és Farkas László

a maguk és az alulírottak valamint az összes rokonság nevében szomorú szívvel jelentik, hogy szeretett édesatyjuk balatoni Farkas János nyugalmazott királyi kincstári jószágigazgató 1848/49. honvédszázados, földbirtokos folyó hó 15-én, életének 83-ik évében hirtelen jobblétre szenderült. A boldogultnak hűlt tetemei folyó hó 17-én délután 5 órakor fognak Kerekegyházán a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni és örök nyugalomra helyezni. ” (Alföldi Híradó, 1908. augusztus 18. 2.) Tisztelete 1945 után eltűnt a községből. A rendszerváltás után, különösen 2006 után kezdődött meg életének feltárása, úrafelfedezése. A helyi önkormányzat és a helytörténeti kutatók számára is különösen kiemelt feladat lett kultusza kiépítése és ápolása. 2010-ben posztumusz díszpolgári címet kapott balatoni Farkas János. A helyi értéktár része Balatoni Farkas János kúriája, a Balatoni Farkas János Helytörténeti Gyűjtemény, a Balatoni Farkas János Emlékpark, Balatoni Farkas János sírja, a Balatoni Farkas János hársfa, Balatoni Farkas János emlékezete is.

Végző István történész

FIZESSEN ELŐ
A
REDEMPTIO
C. LAPRA

A Jász Múzeumért Alapítvány immáron 31. évfolyamában jelenteti meg a jász és kun települések honismereti lapját, a Redemptiot.

A lap rövidebb-hosszabb tudományos és ismeretterjesztő tanulmányokat közöl a jászok és a kunok történelméről, népeletéről. Hírt ad a Jászság és a két Kunság fontosabb helytörténeti, kulturális, hagyományörző és művészeti eseményeiről, évfordulóiról, általa is erősítve a jász és kun öntudat jelenkori továbbélését.

A lap kéthavonta jelenik meg A/4-es formátumban, 32 oldalon, színes kivetelben és 1000 példányban.

Aki szeretne előfizetni a lapra, a bathoedit56@gmail.com e-mail címen megteheti.

Éves előfizetési ára postaköltséggel együtt

8000 Forint.

Kérjük, legyen Ön is előfizetőnk!

VERSELŐ JÁSZOK ÉS KUHOK

BALATONI FARKAS JÁNOS

Balatoni-Farkas János, sokaknak lehet, nem mond semmit ez a név. Másoknak csak annyit jelent, mint sok dátum közül egy jelentéktelen év.

De itt jártam én is ezen a földön, csak úgy, mint ti mindannyian. S hogy nevem egyszerűen feledésbe merüljön? Én nem hagytam annyiban!

A Jászságból jöttem, de a sors úgy hozta, hogy itt, a Kunságban leltem otthonra. Azt láttam, hogy itt mindenki becsületes s nem volt velem senki sem otromba.

Ezért úgy döntöttem, újjá alapítok ezen a földrészen egy virágzó, szerethető várost, Ahol egyenlően kezelik a kőművest, a kocsmárost, az ácsot vagy a plébánost.

Én vagyok az, aki itt nyugszik -e síremlékben a súlyos kötömbök alatt, Én vagyok az ki hajdanán csakúgy, mint ti, vidáman mosolygott, de sokszor sírva fakadt.

Engem is nyomasztott a sok rossz dolog, ami a világban sajnos történt, Én is átéltem a szomorú-boldog szelekből font viharos örvényt.

De mindennek ellenére hagyni akartam valami természetes kincset a jövő nemzedékének számára, Egy erdőt...igen, ahol mindenki békében tud lepihenni az avar levelektől borított csendes ágyára.

Igaz...Nem vagyok már köztetek, de ha kerestek megtaláltok a suttogó fákbán, Megtaláltok az alvó lombok közt az éjjeli imákban.

Megtaláltok engem eme parkerdő végtelen zöld szigetében, Ott vagyok én minden árva fűszál remegő kicsi szívében.

Meglehet, hogy nem hagytam rátok vasutat, gyáratok vagy nehéz gőzgépeket, Hanem inkább hagytam csirákból fakadó, óriásokká szökellő, árnyékot adó életet.

Van itt kecskerágó, rózsabokor, saljmeggy, szilfa, juhar és óriás tölgy. No meg erdei tündér, apró moha ruhácskában táncoló bájos kis hölgy.

Beszélő sündisznók súgták nekem az ötleteket, hogy s miként ültessem bölcsen a fákat, Hogy majd Kerekegyháza népe örömmel fürkészsze köztük a szebbnél szebb csodákat.

Legyen ez számotokra a béke s nyugalom helye, ahol néha kicsit megtudtok pihenni, Azért hogy a sok nyomasztó gondot s terhet néha tudjátok ide a fák közé letenni.

Egyetlen kívánságom van, hogy erre a parkerdőre nagyon vigyázzatok. Csak annyit kérek tőletek, hogy maradjon rend, és tisztelet utánatok.

Végezetül pedig vegyétek észre az igazi értékeket s gondoljatok a holnap nemzedékére, Neveljétek őket jóra, hogy majd ők is megcselekedjék, amit kell az ősök s ifjak becsületére.

Kondor Károly Valentin amatőr költő

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Tisza-szabályozás előtti földrajzi nevei az 1860 előtt készült kéziratok térképek névanyaga alapján XV. rész

30. Tiszaörs

86. Barja-kút 1819/69

87. Berek-halom 1846

88. Bézi-halom 1838

89. Csárdás-halom 1838, 1819/69

90. Farkas-halom 1819/69

91. Fekete-halom 1819/69

92. Fövényes-tó 1819/69, 1833/44, 1838

93. Görög-ház 1838

94. Hegyes-halom 1838

95. Kádas 1833/44

96. Karsai-halom 1838

97. Keskeny-ér 1819/69

98. Kilenczes-halom 1819/69, 1838

99. Kis Bogárhoz 1838

100. Kis Csige 1838

101. Kovács 1838

102. Letevő (Le tevő)-halom 1819/69, 1838

103. Lengyel György-halom 1833/44, 1838

104. Nádas-halom 1819/69

105. Nagy Imrei-halom 1819/69, 1838

106. Nagy Állás-fenek 1838

107. Nagy Bogárhoz 1838

108. Nagy Fertő 1838

109. Őrsi puszta 1838

110. Őrsi-tó 1838, 1819/69, 1833/44

111. Pap tava 1819/69, 1838

112. Sarkad-ér 1838

113. Sőre-halom 1838

114. Szalaj 1838

115. Szék-fenek 1838

116. Templom 1782/85

117. Tinord-folyása 1838, 1819/69

118. Tinordra járó 1833/44

119. Ugra Ferenczi halom 1819/69

120. Urasági-halom 1819/69
21. Fekete fertő 1822/23

22. Fekete halom 1782/85, 1833/44

23. Földes 1833/44

24. Földes lápság 1819/69, 1822/23

25. Gorzsa domb 1819/69, 1833/44

26. Göbölly járás 1819/69, 1833/44

27. Görbe ér 1819/69, 1822/23, 1833/44

28. Hangács (Hangáts) tó (I) 1833/44

29. Ható halom 1784/90

30. Holt-Tisza köze (I) 1784/90

31. Homok part 1819/69, 1822/23

32. Homok rét 1819/69

33. Hosszú fertő 1819/69, 1833/44

34. Inokai halom (I) 1819/69

35. Inokai szőlők (I) 1819/69

36. Irtás határ (I) 1822/23

37. Kapó (I) 1770

38. Kaptár szék (I, K) 1819/69, 1833/44

39. Kele sziget (I) 1784/90

40. Kender halom 1819/69, 1833/44

41. Kenyérváró halom 1819/69, 1833/44

42. Kék szírt (I) 1770

43. Kis Kárászos (I) 1770, 1833/44

44. Korhány 1833/44

45. Kováts 1833/44

46. Körtve fa 1782/85

47. Mogyorós sziget (I) 1833/44

48. Nádas-tó ér (I) 1819/69, 1833/44

49. Nagy árok partja 1819/69, 1833/44

50. Nagy árok tava 1819/69, 1833/44

51. Nagy fertő 1833/44

52. Nagy fok (I) 1770

53. Nagy Kárászos (I) 1770, 1833/44

54. Nyárjas 1782/85, 1833/44

55. Nyikto ér-fok (I) 1770

56. Oldal ház (I) 1770

57. Ökör járás 1819/69

58. Öreg Szőlő 1833/44

59. Pap fertő 1833/44

60. Ragadozó hát (I) 1784/90

61. Rév lapossa (I) 1833/44

62. Sági rét 1833/44

63. Sánta leány ere 1819/69, 1833/44

64. Sörös itató (I) 1770

65. Szajkó halom (I) 1782/85, 1833/44

66. Szakál (I) 1770

67. Széles fertő 1819/69, 1833/44

68. Szerűs rét 1819/69, 1833/44

69. Szőlős sziget (K, I) 1819/69, 1833/44

70. Templom torony 1782/85

71. Templom torony (I) 1782/85

72. Tőfenék 1833/44

73. Tópart dűlő 1833/44

74. Új Szőlők 1833/44

75. Vig ér (I) 1833/44

76. Vig halom 1833/44

77. Zöld halom 1833/44

78. Zsidó halom (I) 1782/85, 1819/69

79. Zsidó hát (I) 1782/85

80. Tisza 1770, 1782/85, 1819/69, 1822/23, 1833
32. Tiszaroff, Tiszagyenda Tiszaroff

1. Ajtórs (Gyendai) halom 17782/85, 1819/69

2. Alsó rét 1819/69, 1833/44

3. Által járás 1784/90

4. Ásott halom 1822/23

5. Ásvány fok 1784/90, 1822/23

6. Ásvány hát 1784/90

7. Belső rét 1833/44

8. Cifra (Czifra) halom 1784/90, 1822/23, 1833/44

9. Császló (Csatló) szeg 1782/85

10. Csatló 1782/85, 1819/69, 1822/23

11. Dinnyés fok 1833/44

12. Disznós fok 1784/90, 1822/23

13. Dohány telek 1833/44

14. Felső rét 1819/69

15. Horgas 1822/23

16. Kanéles lapos 1819/69, 1822/23

17. Kenderáztató 1784/90, 1833/44

18. Kenderföld 1782/85

19. Lejtő 1819/69, 1822/23

20. Malom fok 1784/90, 1822/23

21. Martzin tava 1784/90, 1822/23

22. Margo halom 1782/85

23. Markó hát 1819/69

24. Monyók 1822/23

25. Nagy tó 1784/90, 1822/23, 1833/44

26. Nagy tó köze 1784/90

27. Örvény(es) halom 1784/90, 1819/69

28. Rapály (Rapa) lapos 1782/85, 1784/90, 1822/23

29. Saj ér 1819/69, 1822/23

30. Saj fok 1819/69, 1822/23

31. Sásony 1822/23

32. Sebes fok 1784/90

33. Sülyi sziget 1819/69, 1833/44

34. Szatyor halom 1782/85

35. Széles tó (Hosszú tó) 1784/90, 1822/23

36. Szilva ér 1822/23

37. Szilva fenék 1822/23

38. Szőlők 1784/90, 1822/23

39. Tálmány 1822/23

40. Templom torony 1782/85

41. Tóköz 1822/23

42. Tó lapos 1819/69, 1833/44

43. Virágos sziget 1819/69

44. Tisza 1782/85, 1784/90, 1819/69, 1822/23, 1833/44

folytatjuk

Veresegyházi Béla iskola-igazgató

Gróf Apponyi Albert emléktáblájának avatása Jászberényben

Gróf Apponyi Albert nemzetközi politikai jelentős szerepet játszott nemcsak a magyar politikai közéletben, de Jászberény életében is, hiszen 1881-től, 52 esztendőn keresztül volt a város országgyűlési képviselője.

Képviselősege alatt Apponyi Albert több alkalommal járt Jászberényben. Itt tartózkodásakor vagy a római katolikus főplébánia épületében vagy pedig Bathó János királyi közjegyző és felesége, Streitmann Mária egyemeletes főtéri palotájában, az ún. Bathó-palotában kvártélyozták el.

Jászberény városa mindig nagy tisztelettel adózott jeles képviselőjének. Ennek tanúbizonyságát adta azzal is, amikor 1889-ben a főtér egy részét róla nevezték el, 1893-ban pedig Jászberény díszpolgárává választották. Maróti Géza szobrászművész még Apponyi életében elkészítette mellszobrát, amelyet halála után a városháza előtt állítottak fel. A szobrot 1950-es évek elején eltávolították a helyéről, ami később elveszett a történelem labirintusában.

Jászberény ma is kegyelettel őrzi a nagy politikus emlékét. 1996-ban a város újra mellszobrot állított neki. Máté György szobrászművész alkotását a város vezetése a nevét viselő tér bal oldalán állította fel, míg a jobb oldalán a Trianoni emlékmű kapott helyet. Amikor minden év június 4-én a trianoni eseményekre emlékezünk, rá is emlékezünk.

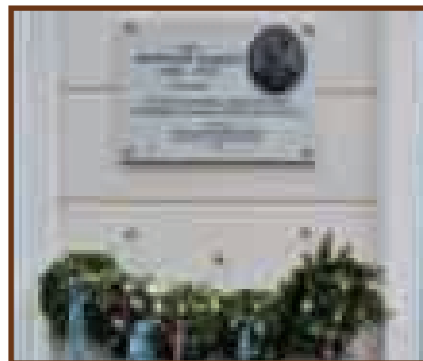
Ugyancsak az utókor tiszteletét mutatja, hogy a város egyik általános iskolája, valamint az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campusának díszterme is a nevét viseli.

Az elmúlt évek során a Jászok Egyesülete, a Jász Múzeum, a jászberényi Városvédő és Szépítő Egyesület, a Keresztény Értelmiségiek Helyi Csoportja, valamint a Jászszági Hagyományörző Egylet már több alkalommal is ellátogatott Eberhardra, az Apponyi-család ősi sírboltjához, és tiszteletüket tették egykori képviselőjük sírjánál.

Apponyi mai tiszteletének újabb szép példája a 2024. május 29-én – a nagy politikus születésnapján – a Jászberényi Városi Önkormányzat, valamint

a Városvédő és Szépítő Egyesület által felállított emléktábla is, amelyet Bathó János királyi közjegyző és felesége, Streitmann Mária egykori lakóháza falán helyeztek el egy szép ünnepség keretében.

Az emléktábla Toásó Tibor köszöb-

*Apponyi Albert emléktábla
a Bathó-palota falán*

rász, kőfaragó mives munkáját dicséri. Az emléktáblát Budai Lóránt polgármester és Bolla János, a Városvédő és Szépítő Egyesület elnöke adta át Jászberény város közönségének. Ezt követően Taczmann András diakónus megsejtelte az emléktáblát, nagytiszteletű Mező István lelkész úr pedig áldást mondott a jelenlévőkre. Ezután elhelyezték az emlékezés és a tisztelet koszorúit az emléktáblánál.

Az emlékünnepe a Bathó-palota dísztermében folytatódott a Palotásy János Zeneiskola növendékeinek

Dr. Anka László történész

Fotó: Bugyi Gábor

hangulatos zenei műsorával, majd dr. Anka László történész, a Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár munkatársa tartott előadást Apponyi és Jászberény kapcsolata címmel. A rendezvény, amelyen részt vettek Bathó János királyi közjegyző és Streitmann Mária gyermekeinek leszármazottai is, fogadással zárult.

Dr. Bathó Edit ny. múzeumigazgató

Lapunk szerzői

Dr. Bathó Edit etnográfus, ny. múzeumigazgató, Jászberény

Bognár Mária újságíró, Budapest

Csörgő Terézia ny. középiskolai tanár, Jászberény

Hegyi Zsuzsanna helytörténeti kutató, Csengőd

Kalla Pál, a Jászszági Pálinka Lovagrend nagymestere, Jászberény

Dr. Kelemen Márk polgármester, Kerekegyháza

Metykó Béla helytörténeti kutató, Jászberény

Kondor Károly Valentin amatőr költő, Kerekegyháza

Szabó Jánosné ny. könyvtárigazgató, Jászberény

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató, Jászberény

Varga Istvánné magyar-történelem szakos tanár, Fülöpszállás

Végső István történész, Kiskunhalas

Veresegyházi Béla iskola-igazgató

Tápiószele

Lapunk fő támogatói

Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma

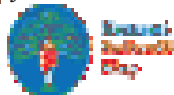
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Önkormányzat

Jászszági Önkormányzatok Szövetsége

Személyi jövedelem adó 1 %-a

Előfizetők

Jász Múzeum

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk **2024. augusztus végén** jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb **2024. július 21-ig** kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány

Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai: Bugyi Gábor,

Kókai Magdolna, Papné Varga Bernadett

Előkészítési munkák: Bugyi Gábor,

Papné Varga Bernadett

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel.: 06 30 365 8724

E-mail: bathoedit56@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai kivitelezés: Creativ Color Stúdió

Kft. Tel.: 30/230-4521 • www.ccstudio.hu